

**საქართველოს უზენაესი სასამართლო
განჩინება
საქართველოს სახელით**

საქმე №ას-1298-2018

№ას-1298-2018 გ-----ი

22 მარტი, 2019 წელი

ქ. თბილისი

**სამოქალაქო საქმეთა პალატა
შემადგენლობა:**

**ზურაბ ძლიერიშვილი (თავმჯდომარე, მომხსენებელი),
ეკატერინე გასიტაშვილი, ბესარიონ ალავიძე**

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი მოსმენის გარეშე

პირველი კასატორი – ლ----- ღ-----ა (მოპასუხე)

მეორე კასატორი – ი----- გ-----ი (მოსარჩელე)

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 08 მაისის განჩინება

პირველი კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და
სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმა

მეორე კასატორის მოთხოვნა – გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და
სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება

დავის საგანი – თანხის დაკისრება, უსაფუძვლო გამდიდრებით მიღებულის
უკან დაბრუნება

აღწერილობითი ნაწილი:

1. შ-----ა ცენტრი თბილისისა“ (შემდეგში: **გამყიდველი კომპანია ან**

- ცენტრი)** და ლ----- ღ----ას (მყიდველს) **(შემდეგში: მოპასუხე ან პირველი კასატორი)** შორის 2008 წლის 18 დეკემბერს გაფორმდა ხელშეკრულება №-----, რომლის მიხედვით, გამყიდველმა გაყიდა, ხოლო მყიდველმა იყიდა „L-----“ (ფერი - შ---, შასი - J-----) ავტომანქანა. ამავე ხელშეკრულების მე-2 პუნქტის მიხედვით, ავტომანქანის ღირებულება განისაზღვრა გადახდის დღისათვის არსებული, 92 000,00 აშშ დოლარის ექვივალენტით ლარში.
2. 2008 წლის 18 დეკემბერს გამყიდველ კომპანიასა და მოპასუხეს შორის დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულებით, 92 000,00 აშშ დოლარად ღირებული „ლ-----ის“ ფირმის ავტომობილი, მოპასუხეს იმავე დღეს გადაეცა.
 3. ი----- გ-----მა **(შემდეგში მოსარჩელე, მეორე კასატორი)** სარჩელი აღძრა მოპასუხის მიმართ მის ნაცვლად სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე შესრულებული ვალდებულების 92,000 აშშ დოლარის გადახდის დაკისრების მოთხოვნით **(იხ.სარჩელი, ტ.1. ს.ფ.3)**.
 4. მოპასუხემ წარმოადგინა მოთხოვნის გამომრიცხველი (შესრულება ნასყიდობის ხელშეკრულების 1.6 პუნქტის საფუძველზე) შესაგებელი, ასევე მიუთითა მოთხოვნის ხანდაზმულობაზე **(იხ.შესაგებელი, ტ.1. ს.ფ.165)**.
 5. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2017 წლის 28 ივნისის გადაწყვეტილებით მოსარჩელის სარჩელი მოპასუხისათვის თანხის დაკისრების შესახებ დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ: მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ 152 214,00 ლარის გადახდა დაეკისრა.
 6. პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება ორივე მხარემ გაასაჩივრა სააპელაციო საჩივრით. მოსარჩელემ მოითხოვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმება და სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება, ხოლო მოპასუხემ გადაწყვეტილების გაუქმება და სარჩელის უარყოფა.
 7. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 08 მაისის განჩინებით სააპელაციო საჩივრები უარყოფილი იქნა.
 8. სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია ამ განჩინების პ-1-2-ში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები.
 9. იმავდროულად, სააპელაციო პალატამ დადგენილად ცნო, რომ მოსარჩელე გამყიდველი კომპანიის 66.7%-იანი წილის მფლობელი პარტნიორი და დირექტორია.
 10. სააპელაციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ ფაქტობრივ გარემოებაზე, რომ 2012 წლის 07 დეკემბრის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის გადაწყვეტილებით არ დაკმაყოფილდა გამყიდველი კომპანიის სარჩელი მოპასუხის მიმართ ნასყიდობის საფასურის 92 000,00 აშშ დოლარის ანაზღაურების მოთხოვნით. გადაწყვეტილების გასაჩივრების შემდეგ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2013 წლის 23 აპრილის განჩინებით უცვლელად იქნა დატოვებული თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 07 დეკემბერის გადაწყვეტილება, არა იმ გარემოებაზე დაყრდნობით, რომ მოპასუხემ ავტომობილის საფასური გადაიხდა და ფულადი ვალდებულება მისი მხრიდან შესრულებული, არამედ – სასარჩელო მოთხოვნის ხანდაზმულობის (3-წლიანი ხანდაზმულობის

ამოწურვის გამო) მოტივით. ამდენად, მოპასუხე მხარის მიერ იმ ფაქტზე აპელირება, რომ 2012 წლის 7 დეკემბრის გადაწყვეტილებით არ დაკმაყოფილდა მის მიმართ დაყენებული გამყიდველი კომპანიის სარჩელი ნასყიდობის ფასის დაკისრების თაობაზე, არ იძლეოდა დასკვნის საფუძველს მასზედ, რომ მოპასუხეს 2008 წლის 18 დეკემბრის ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მყიდველის ვალდებულება ნასყიდობის ფასის – ავტომობილის ღირებულების გადახდის შესახებ შესრულებული ჰქონდა.

11. **სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოპასუხემ სსკ-ის 429-ე მუხლით გათვალისწინებული ფულადი ვალდებულების შესრულების დამადასტურებელი წერილობითი დოკუმენტი, რომლითაც დადასტურდებოდა შეძენილი ავტომობილის ღირებულების გადახდა, მის მიერ, ვერ წარმოადგინა.** განსახილველ შემთხვევაში, მოპასუხე მხარის არგუმენტი მოსარჩელის მოთხოვნის უსაფუძვლობასთან მიმართებით ეფუძნებოდა 18.12.2008 წლის ხელშეკრულებაში მითითებულ დათქმას იმის შესახებ, რომ მყიდველს ნასყიდობის საგანი მას შემდეგ გადაეცემოდა, რაც ეს უკანასკნელი **შეასრულებდა შემხვედრ ვალდებულებას ნასყიდობის საგნის ღირებულების 100%-ით გადახდის შესახებ.** რამდენადაც მოპასუხეს 2008 წლის 18 დეკემბერსვე გადაეცა მფლობელობაში ავტომობილი, ივარაუდებოდა, რომ ნასყიდობის ფასი მყიდველმა გადაიხადა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მას ავტომობილი არ გადაეცემოდა. სააპელაციო პალატამ აღნიშნა, რომ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების შესრულების რიგითობა, შესაბამისი მტკიცების გარეშე, წინმსწრები ვალდებულების შესრულების პრეზუმფციას არ უშვებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ ყოველი შესრულება დადასტურებულ უნდა იქნეს შესაბამისი მტკიცებულებით **[სსკ-ის 429-ე მუხლით]. შესაბამისად, მხოლოდ ფაქტი მასზედ, რომ თანმდევი ვალდებულება შესრულებულია (ნასყიდობის საგანი გადაცემულია), წინმსწრები ვალდებულება (ნასყიდობის საფასურის გადახდის) შესრულებულად ვერ მიიჩნევა, ვინაიდან ყოველი შესრულება მტკიცებას ექვემდებარება. ყოველი შესრულება ვალდებულების არსებობის პრეზუმფციას ქმნის და არა პირიქით, ვალდებულების არსებობა, მისი შესრულების მტკიცების გარეშე, შესრულების პრეზუმფციას არ უშვებს**
12. გარდა ზემოაღნიშნულისა, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებათა ურთიერთშეჯერების შედეგად დგინდებოდა დავის სწორად გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოება - მოსარჩელის მიერ მისი ნების საწინააღმდეგოდ 18.12.2008 წელს გამყიდველ ცენტრსა და მოპასუხეს შორის გაფორმებული ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ფულადი ვალდებულების მოვალის ნაცვლად შესრულების და კრედიტორის სასარგებლოდ მოსარჩელის მიერ 152,214 ლარის გადახდის ფაქტი.
13. აღნიშნულთან დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ

თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 24 მარტის განაჩენით დადგენილ გარემოებას წარმოადგენს, რომ 18.12.2008 წლის ხელშეკრულების საფუძველზე მოპასუხეზე რეალიზებული ავტომანქანის ღირებულება მოსარჩელემ გადაიხდა. კერძოდ, გამყიდველი კომპანიის სალაროში 2009 წლის 22 აპრილს მოსარჩელემ გადაიხადა 50,000 ლარი, ხოლო ამავე წლის 23 აპრილს 102,214 ლარი, აღნიშნული კომპანიის სალაროში მოსარჩელემ გადაიხადა ჯამში 152,214 ლარი.

14. მოპასუხის სააპელაციო საჩივარში წარმოდგენილი პრეტენზია იმის შესახებ, რომ **მოსარჩელეს მის მიერ 152,214 ლარის გადახდის შესახებ გარემოება მხოლოდ შესაბამისი დოკუმენტით (მაგ: სალაროს შემოსავლის ორდერით) შეიძლება დაედასტურებინა და არა სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი განაჩენით, პალატამ არ გაიზიარა და აღნიშნა, რომ როგორც თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2016 წლის 24 მარტის განაჩენის შინაარსიდან ირკვევა, ერეკლე კოდუა დამნაშავედ ცნობილი იქნა სწორედ იმ დანაშაულებრივი ქმედების გამო, რომ მან მოსარჩელე აიძულა მოპასუხის მიერ 2008 წლის 18 დეკემბრის ნასყიდობით გამყიდველი კომპანიისაგან შეძენილი ავტომობილის ღირებულება გადაეხადა და ამით მოპასუხის მიერ ნაკისრი ვალდებულება შეესრულებინა. განაჩენით დადგენილია ე----- კოდუას დანაშაულებრივი ქმედების შედეგად მოსარჩელის მიერ მისი ნების საწინააღმდეგოდ ავტომობილის ღირებულების 152,214 ლარის გადახდის შესახებ ფაქტი. შესაბამისად, პალატამ არ გაიზიარა აღნიშნული პრეტენზია, ავტომობილის ღირებულების მოსარჩელის მიერ გადახდის დამადასტურებელი მტკიცებულების არარსებობასთან დაკავშირებით და დადგენილად მიიჩნია ფაქტობრივი გარემოება მასზედ, რომ მოსარჩელემ ზემოაღნიშნული ვალდებულება საკუთარი ნების საწინააღმდეგოდ მოპასუხის მიმართ მისი შვილისგან მომდინარე იძულების საფუძველზე შეასრულა.**
15. დავის სამართლებრივი მოწესრიგების მიზნით სააპელაციო პალატამ მიუთითა სსკ-ის 385-ე მუხლსა და 976-ე მუხლის პირველი ნაწილზე და განმარტა, რომ ვალდებულების წარმოშობისათვის აუცილებელია, რომ ერთი პირის გამდიდრება მოხდეს მეორის ხარჯზე და ასეთი გამდიდრება მოკლებული იყოს იურიდიულ საფუძველს, რომელიც ან თავიდანვე არ არსებობს, ან შემდგომში იშლება. ამასთან, არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს იმ გარემოებას, თუ რის შედეგად დადგა უსაფუძვლო გამდიდრების ფაქტი - თავად დაზარალებულის მოქმედების, გამდიდრებულის მოქმედების, თუ მესამე პირთა მოქმედების შედეგად ან განხორციელდა იგი მათი ნების საწინააღმდეგოდ. ასევე, არ აქვს მნიშვნელობა ამ სამართალურთიერთობაში მონაწილე სუბიექტთა ბრალეულობას, კეთილსინდისიერებასა და მათ მიერ განხორციელებული მოქმედებების მართლზომიერებას, თუ მართლწინააღმდეგობას. სარჩელის დასაკმაყოფილებლად პალატამ მნიშვნელოვნად მიიჩნია მხოლოდ ობიექტური შედეგი - ერთი პირის მიერ მეორე პირის ხარჯზე რაიმე სამართლებრივი სიკეთის შეძენა (დაზოგვა) შესაბამისი სამართლებრივი საფუძვლის არსებობის გარეშე და გამდიდრების ფაქტი, რის შედეგადაც ერთი პირის ქონების გაზრდა

ხდება მეორე პირის ქონების შესაბამისი შემცირების შედეგად.

16. პალატის განმარტებით, უსაფუძვლო გამდიდრების ფაქტის არსებობის შემთხვევაში იგულისხმება, რომ პირმა ქონება მიიღო (შეიძინა) შესაბამისი იურიდიული საფუძვლის გარეშე, რის გამოც აღნიშნული შენაძენი უფლებამოსილი პირისათვის დაბრუნებას ექვემდებარება, ანუ უსაფუძვლო გამდიდრების ინსტიტუტის ნორმები აღჭურვილია დაცვითი ფუნქციით, უზრუნველყოფს რა არაუფლებამოსილი სუბიექტისაგან უსაფუძვლოდ მიღებული ქონების ამოღებას და მისი უფლებამოსილი პირისათვის გადაცემას. შედეგობრივი თვალსაზრისით, სამართლისათვის აბსოლუტურად არავითარი მნიშვნელობა არ აქვს, თუ რა საშუალებით გამდიდრდა პირი - მიიღო, თუ დაზოგა ქონება. ფაქტი ერთია - ვითომ კრედიტორის ქონებრივ სფეროში აღმოჩნდა ქონება, რომელსაც იქ არსებობის იურიდიული საფუძველი არ გააჩნია და აქედან გამომდინარე, ექვემდებარება უფლებამოსილი პირისათვის დაბრუნებას.
17. სააპელაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სსკ-ის 978-ე მუხლით *[დისპოზიცია პირს, რომელიც მეორე პირს გადასცემს რაიმეს არა ვალდებულების შესასრულებლად, არამედ იძულების ან მუქარის საფუძველზე, შეუძლია მოითხოვოს მისი უკან დაბრუნება, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა მიმღებს უფლება ჰქონდა გადაცემულზე]* და აღნიშნა, რომ ნორმის გადამწყვეტი სამართლებრივი შედეგი მდგომარეობს იმაში, რომ გადამცემმა არ უნდა ამტკიცოს, რომ გადაცემა განხორციელდა სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე. მიმღებს შეუძლია მის წინააღმდეგ მიმართული საკონდიქციო მოთხოვნა მხოლოდ იმით აიცილოს, თუ ის თავის მხრივ დაამტკიცებს, რომ მას ჰქონდა მიღებულის მოთხოვნის უფლება.
18. განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ 18.12.2008 წელს ცენტრსა და მოპასუხეს შორის ავტომობილის ნასყიდობის ხელშეკრულება დაიდო, რომელი ხელშეკრულების საგნის ღირებულებაც მყიდველს არ გადაუხდია. პალატამ ასევე დადგენილად მიიჩნია მოსარჩელის მიერ მისი ნების საწინააღმდეგოდ 2009 წლის 22-23 აპრილს 18.12.2008 წლის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოპასუხის ვალდებულების შესრულების ფაქტი. აღნიშნულის გათვალისწინებით პალატამ მიიჩნია, რომ მოცემულ შემთხვევაში, სახეზე იყო კონდიქციური ვალდებულების წარმოშობისათვის აუცილებელი ყველა წინაპირობა: მოვალის გამდიდრება; ამის შესაბამისად, კრედიტორის ქონებრივი დანაკლისი; კრედიტორიდან მოვალესთან სამართლებრივი სიკეთის გადანაცვლების უსაფუძვლობა/გაუმართლებლობა.
19. მოპასუხის სააპელაციო პრეტენზიასთან დაკავშირებით სააპელაციო პალატამ მიზანშეწონილად მიიჩნია აღენიშნა, რომ მოსარჩელის სარჩელის საფუძვლიანობის შემოწმებისათვის მნიშვნელობა არ ჰქონდა იმ ფაქტს, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 7 დეკემბრის გადაწყვეტილებით უარყოფილი იქნა ცენტრის სარჩელი მოპასუხის მიმართ ნასყიდობის ფასის დაკისრების შესახებ. ის ფაქტი, რომ 2012 წლის მდგომარეობით, ცენტრის მოთხოვნა სამართლებრივად უვარგისი აღმოჩნდა

ხანდაზმულობის გამო, აღნიშნული არ წარმოშობდა დამაბრკოლებელ გარემოებას მოსარჩელის სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებისათვის, რამდენადაც დადგენილი იყო, რომ მოპასუხე 2008 წლის 18 დეკემბრის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მისი როგორც მყიდველის ვალდებულება (ნასყიდობის ფასის გადახდა) შესრულებული არ ჰქონია და რომ მოსარჩელემ მის მიმართ განხორციელებული იძულების შედეგად განახორციელა მოპასუხის ვალდებულების შესრულება და ავტომობილის ღირებულების - 152 214 ლარის გადახდა.

20. სააპელაციო პალატამ კონდიქციური მოთხოვნებიდან გამომდინარე სასარჩელო ხანდაზმულობაზე გაავრცელა სსკ-ის 128-ე მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილი ხანდაზმულობის 10 წლიანი ვადა.

21. საქმე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივი შეფასების შედეგად სააპელაციო პალატამ დაასკვნა, რომ მოპასუხე წარმოადგენდა მოსარჩელის მიმართ 152,214.00 ლარის ანაზღაურებაზე ვალდებულ პირს.

22. რაც შეეხება მოსარჩელის სააპელაციო საჩივრის პრეტენზიას სარჩელის წარდგენის დროს 92,000 აშშ დოლარის ეკვივალენტის ლარებში მოთხოვნასთან დაკავშირებით, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ პრეტენზია ამ ნაწილში უსაფუძვლო იყო და არ უნდა დაკმაყოფილებულიყო, შემდეგ გარემოებათა გამო:

23. პალატამ მიუთითა სსკ-ის 389-ე მუხლზე [დისპოზიცია: თუ გადახდის ვადის დადგომამდე გაიზარდა ან შემცირდა ფულის ერთეული (კურსი), ან შეიცვალა ვალუტა, მოვალე ვალდებულია გადაიხადოს იმ კურსით, რომელიც შეესაბამება ვალდებულების წარმოშობის დროს. ვალუტის შეცვლისას გადაცვლით ურთიერთობებს საფუძვლად უნდა დაედოს ის კურსი, რომელიც ვალუტის შეცვლის დღეს არსებობდა ფულის ამ ერთეულებს შორის] და განმარტა, რომ ეს ნორმა ეფუძნება ნომინალიზმის პრინციპს, რომლის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ვალდებული პირი კრედიტორს ფულს იმავე რაოდენობით უბრუნებს, რაც ვალდებულების წარმოშობის დროს შეესაბამება. ფულის მსყიდველობაუნარიანობა მხედველობაში არ მიიღება. თუმცა, დასახელებული ნორმა თავისი სიტყვასიტყვითი დანიშნულებით ნომინალიზმის პრინციპისაგან განსხვავებულ წესს ადგენს და უთითებს, რომ თუ ფულის ერთეული (კურსი) შეიცვალა, ფულადი ვალდებულება იგივე რაოდენობის ნომინალით კი არ უნდა დაბრუნდეს, არამედ მისი მსყიდველობაუნარიანობის გათვალისწინებით, ანუ იმ კურსით, რომელიც ვალდებულების წარმოშობის დროს არსებობდა. ამასთან, ნორმის ამგვარი სიტყვა-სიტყვითი განმარტება ეწინააღმდეგებოდა ნომინალიზმის პრინციპის არსს და მის დანიშნულებას, როგორც ეკონომიკური, ასევე სამართლებრივი თვალსაზრისით. სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სწორედ ნორმის სიტყვასიტყვითი განმარტების შედეგების თავიდან აცილებამ განაპირობა ის ფაქტი, რომ სასამართლო პრაქტიკაში 389-ე მუხლის შინაარსი განსხვავებული პრეცედენტის წყარო გახდა. სასამართლოს განმარტებით, 389-ე მუხლის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა ადგილი აქვს დენომინაციას, ანუ ფულის

ერთეულის (კურსის) გაზრდას ან შემცირებას. ასევე ვალუტის შეცვლას და ეროვნული ვალუტის ჰიპერინფლაციას. მაგალითად, დენომინაცია განიცადა საბჭოთა კავშირის დროს მანეთმა, როდესაც მანეთის ნომინალი შეიცვალა 1 მანეთის ნომინალით. რაც შეეხება ჰიპერინფლაციას, აღნიშნული თავისთავად ნიშნავს საქონლის ფასებისა და მიმოქცევაში არსებული ფულის მასის უაღრესად სწრაფ ზრდას, რომელიც იწვევს ფულადი ერთეულის მკვეთრ გაუფასურებას, საგადამხდელო ბალანსის მოშლას და ნორმალური სამეურნეო კავშირების დარღვევას. ნორმის რეგულირების მიხედვით, თუ გადახდის ვადის დადგომამდე გაიზარდა ან შემცირდა ფულის ერთეული (კურსი), ან შეიცვალა ვალუტა, მოვალე ვალდებულია გადაიხადოს იმ კურსით რომელიც შეესაბამება ვალდებულების წარმოშობის დროს. აღნიშნული ნორმის კონტექსტში, ნომინალიზმის პრინციპის გათვალისწინებით, განმარტებას საჭიროებს, თუ რა იგულისხმება ვალდებულების შესრულების დროში. სსკ-ის 389-ე მუხლის კონტექსტის გათვალისწინებით, ვალდებულების შესრულების დროში იგულისხმება დრო, როცა ვალდებულება უნდა შესრულდეს, ანუ დრო როცა ვალდებულება ვადამოსულია ან არსებობს კრედიტორის მოთხოვნა, და შესაბამისად, მოვალე ვალდებულია, შეასრულოს ვალდებულება. შესაბამისად, მოვალემ 389-ე მუხლის მიხედვით, ფულადი ერთეულის (კურსის) შეცვლისას ვალდებულება იმ ფულადი ერთეულით (კურსით) უნდა შეასრულოს, რომელიც ვადა მოსული ვალდებულების წარმოშობის დროს არსებობდა.

24. დადგენილად იქნა მიჩნეული ამ განჩინების 3-1-ში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები, აგრეთვე ის გარემოება, რომ 18.12.2008 წლის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ნასყიდობის ღირებულება მყიდველის - მოპასუხის ნაცვლად მისი ნების საწინააღმდეგოდ გადახდილი იქნა მოსარჩელის მიერ. მოსარჩელემ ნასყიდობის ღირებულების ანგარიშში ცენტრის სალაროში 152 214.00 ლარი შეიტანა. განსახილველ შემთხვევაში სარჩელი აღძრული იყო არა ხელშეკრულების მონაწილე მხარის, არამედ, იმ პირის მიერ, რომელიც მიუთითებდა რა მოპასუხის ნაცვლად ვალდებულების შესრულებაზე ამ უკანასკნელის უსაფუძვლო გამდიდრების გათვალისწინებით, მოითხოვდა მისთვის თანხის დაკისრებას. იმის გათვალისწინებით, რომ დადასტურებულად იქნა მიჩნეული მოსარჩელის მიერ 18.12.2008 წლის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოპასუხის ვალდებულების შესრულების ფაქტი, რაც კრედიტორის (გამყიდველი) ცენტრის სასარგებლოდ 152 214.00 ლარის გადახდაში გამოიხატა, ანუ მოპასუხის ნაცვლად ვადამოსული სახელშეკრულებო ვალდებულება სწორედ დასახელებული თანხის გადახდით შესრულდა, პალატამ მიიჩნია, რომ მოპასუხის უსაფუძვლო გამდიდრების ფაქტის დადასტურების პირობებში, მას იმ ნომინალის და ოდენობის თანხის გადახდა უნდა დაკისრებოდა, რა ნომინალით და ოდენობითაც მისი სახელშეკრულებო ვალდებულება შესრულდა. აღნიშნულის გათვალისწინებით პალატამ მიიჩნია, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლომ მართებულად დააკმაყოფილა სარჩელი მოპასუხისთვის 152 214.00 ლარის დაკისრების სახით.

25. სააპელაციო სასამართლოს განჩინების გაუქმებისა და სარჩელის უარყოფის მოთხოვნით საკასაციო საჩივარი წარმოადგინა ორივე მხარემ.
26. **პირველი კასატორის მოთხოვნა გასაჩივრებული განჩინების გაუქმებასა და სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმაში მდგომარეობს.**
27. **პირველი საკასაციო საჩივრის საფუძვლები:**
28. საკასაციო საჩივარი ეფუძნება საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდეგში: სსსკ-ის) 393-ე მუხლის დარღვევას. ამასთან, საკასაციო საჩივრის დასაშვებად ცნობის თვალსაზრისით, პირველი კასატორი მიუთითებს, რომ საქმე მოიცავს სამართლებრივ პრობლემებს, რომლის გადაწყვეტაც ხელს შეუწყობს სამართლის განვითარებას და ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის ჩამოყალიბებას, რაც გამოიხატება იმაში, რომ სააპელაციო სასამართლოს უნდა გადაეწყვიტა შემდეგი სამართლებრივი პრობლემები:
29. შეიძლება თუ არა სამოქალაქო საქმის განხილვისას, დადგენილ გარემოებად იქნას მიჩნეული, სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებულ განაჩენით დადგენილი ისეთი ფაქტობრივი გარემოებები, რომელიც მიმდინარეობდა სრულიად სხვა პირის მიმართ და რომელიც არ არის განსახილველი სამოქალაქო საქმის მხარე. სააპელაციო სასამართლომ დაარღვია სსსკ-ის 106-ე მუხლის „ბ“ პუნქტის მოთხოვნები. შეიძლება თუ არა მესამე პირმა, კრედიტორის მიმართ შეასრულოს მოვალის ისეთი ვალდებულება, რომელსაც მოვალე არ აღიარებს და მოგვიანებით, სასამართლო დამატებით დაადგენს, რომ მოვალე არ არის ვალდებული შეასრულოს სადაო ვალდებულება. თუნდაც მესამე პირმა ფაქტობრივად შეასრულოს მოვალის მიერ არ აღიარებული ვალდებულება, ასეთ შემთხვევაში, ვინ ჩაითვლება უსაფუძვლოდ გამდიდრებულად, და ვისგან ექნება პირს ამ შესრულების უკან მოთხოვნის უფლება თანხის მიმღებისგან, როგორც ეს გათვალისწინებულია სსკ-ის 976-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში, თუ მოვალისგან, რომელიც არ აღიარებდა ვალდებულებას და დავის შემდეგაც სასამართლომ გაათავისუფლა ამ ვალდებულების შესრულებისგან?
30. შეიძლება თუ არა მოვალე უსაფუძვლოდ გამდიდრდეს, მესამე პირის მიერ მოვალის კრედიტორთან ისეთი ვალდებულების შესრულებით, რომლითაც არ დაფარულა მოვალის ვალდებულება, კერძოდ, კასატორი მიიჩნევს, რომ სააპელაციო სასამართლომ ორმაგი სტანდარტი გამოიყენა. რადგან: ერთ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლო ადგენს, რომ მოპასუხეს ცენტის მიმართ ფინანსური ვალდებულება შესრულებული არ აქვს, რადგან შესრულებულად მხოლოდ მაშინ ჩაითვლებოდა, თუ სსკ-ის 429-ე მუხლის შესაბამისად კრედიტორი გასცემდა შესრულების დამადასტურებელ დოკუმენტს, ანუ თანხის გადახდის დამადასტურებელ ქვითრებს, თუმცა მეორე მხარის მიმართ, კერძოდ, მოსარჩელის მიმართ ადგენს, რომ მას ფინანსური ვალდებულება შესრულებული აქვს ცენტის მიმართ, მიუხედავად იმისა, რომ ა) ცენტრის მიერ არ არის 2009 წელს გაცემული რაიმე დოკუმენტი, რომლითაც დადგინდებოდა მოპასუხის ვალდებულების შესრულების ფაქტი, ბ) მიუხედავად იმისა, რომ 2012 წელს ცენტრმა აღძრა სარჩელი მოპასუხის

მიმართ და მოსთხოვა შეუსრულებელი იმ ვალდებულების შესრულება, რომელიც ვითომცდა 2009 წელს შეასრულა მოსარჩელემ. გ) მიუხედავად იმისა, რომ მოსარჩელე თავის ახსნა განმარტებებში აცხადებდა და სასამართლოს მიერ ასევე დადგენილია, რომ მოსარჩელის მიერ გადახდილი თანხებით (რომელსაც სადავოდ ხდის პირველი კასატორი) ბუღალტრულად არ დაფარულა მოპასუხის ვალდებულება. დ) მოსარჩელეს არ აქვს ფულადი ვალდებულების შესრულებისთვის საჭირო მტკიცებულება, რომელიც ეწინააღმდეგება სსსკ-ის 102-ე მუხლის მე-3 ნაწილსა და სსკ-ის 624-ე მუხლს, რომლის მიხედვითაც ფულადი ვალდებულების არსებობა ან შესრულება არ შეიძლება დამტკიცდეს მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებით.

31. მეორე კასატორის მოთხოვნა გასაჩივრებული განჩინების ნაწილობრივ გაუქმებასა და სარჩელის სრულად დაკმაყოფილებაში მდგომარეობს.

32. მეორე საკასაციო საჩივრის საფუძვლები:

33. მეორე კასატორი მიიჩნევს, რომ მოსარჩელის მიერ გადახდილი თანხა 152 214.00 ლარის ოდენობით გადახდის მომენტისათვის (2009 წელი) შეადგენდა სწორედ 92 000 აშშ დოლარს. ბუნებრივია, ფიზიკურად გადახდა განხორციელდა ეროვნულ ვალუტაში, რადგან საქართველოს კანონმდებლობით დაუშვებელია უცხოურ ვალუტაში ანგარიშსწორება. მეორე კასატორი მიიჩნევს, რომ ნომინალიზმის პრინციპის მიხედვით, მოვალე ვალდებულია ვალი დააბრუნოს ფულადი ნიშნების იმავე რაოდენობით (ნომინალით), რომელიც ვალდებულების წარმოშობის დროს შეესაბამებოდა. მსოფლიოს ცივილიზებული სამყაროს ქვეყნების კანონმდებლობაში ასახული ეს პრინციპი, ვალის გადახდისას ყურადღებას უთმობს არა გადასახდელი ნომინალის მსყიდველობაუნარიანობას, არამედ თავად ნომინალს და ფულადი ნიშნების რაოდენობას. ნომინალიზმის პრინციპის შესაბამისად, ვალდებულების საგანი ფულადი ერთეულების რაოდენობაა (სუსგ ას-130-122-2017, 2017 წლის 24 მარტი). 152 214.00 ლარი არის მხოლოდ 92 000 აშშ დოლარის ეკვივალენტი ეროვნულ ლარში მოსარჩელის მიერ გადახდის დროისათვის არსებული კურსით, მოსარჩელემ კი შეასრულა 92 000 აშშ დოლარის ვალდებულება. შესაბამისად, იმ შემთხვევაში, როდესაც დადგენილია, რომ მოსარჩელეს უნდა აუნაზღაურდეს მის მიერ გადახდილი თანხა, ნომინალიზმის პრინციპის გათვალისწინებით, მას უნდა აუნაზღაურდეს 92 000 აშშ დოლარი.

34. მეორე კასატორის მოსაზრებით, მიუხედავად იმისა, რომ სააპელაციო სასამართლომ მიმოიხილა ნომინალიზმის პრინციპი, მან არასწორად განმარტა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის დანაწესები აღნიშნულ პრინციპთან დაკავშირებით, რაც მიუთითებს გადაწყვეტილების კანონის დარღვევით გამოტანის შესახებ, სსსკ-ის 393-ე მუხლის მიხედვისათვის.

35. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 11 ოქტომბრის განჩინებით პირველი (მოპასუხის) საკასაციო საჩივარი, ხოლო 2018 წლის 17 ოქტომბრის განჩინებით მეორე (მოსარჩელის) საკასაციო საჩივარი მიღებული იქნა წარმოებაში, სსსკ-ის 396-ე მუხლით და 391-ე მუხლის შესაბამისად, დასაშვებობის შესამოწმებლად, ხოლო 2018 წლის 21 დეკემბერს

განჩინებით კი ორივე საკასაციო საჩივარი ცნობილი იქნა დასაშვებად სსსკ-ის 391-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის საფუძველზე.

სამოტივაციო ნაწილი

36. საკასაციო სასამართლო საქმის შესწავლის, საკასაციო საჩივრების დასაშვებობის შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ მოპასუხის (პირველი კასატორი) საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს შემდეგი გარემოებების გამო:
37. სსსკ-ის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები სავალდებულოა საკასაციო სასამართლოსათვის, თუ წამოყენებული არ არის დასაშვები და დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია (შედავება).
38. მოცემულ საქმეზე თბილისის სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილადაა ცნობილი დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:
39. შ-----ა ცენტრი თბილისისა“ (შემდეგში: გამყიდველი კომპანია ან ცენტრი) და ლ----- ლ-----ას (მყიდველს) (შემდეგში: მოპასუხე ან პირველი კასატორი) შორის 2008 წლის 18 დეკემბერს გაფორმდა ხელშეკრულება №-----, რომლის მიხედვით, გამყიდველმა გაყიდა, ხოლო მყიდველმა იყიდა „L-----“ (ფერი – შ---, შასი – J-----) ავტომანქანა. ამავე ხელშეკრულების მე-2 პუნქტის მიხედვით, ავტომანქანის ღირებულება განისაზღვრა გადახდის დღისათვის არსებული, 92 000,00 აშშ დოლარის ეკვივალენტი ლარით.
40. 2008 წლის 18 დეკემბერს გამყიდველ კომპანიასა და მოპასუხეს შორის დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულებით, 92 000,00 აშშ დოლარად ღირებული „ლ-----ის“ ფირმის ავტომობილი, მოპასუხეს იმავე დღეს გადაეცა.
41. 2012 წლის 07 დეკემბრის თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის გადაწყვეტილებით არ დაკმაყოფილდა გამყიდველი კომპანიის სარჩელი მოპასუხის მიმართ ნასყიდობის საფასურის – 92 000,00 აშშ დოლარის ანაზღაურების მოთხოვნით. გადაწყვეტილების გასაჩივრების შემდეგ თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2013 წლის 23 აპრილის განჩინებით უცვლელად იქნა დატოვებული თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2012 წლის 07 დეკემბრის გადაწყვეტილება.
42. მოსარჩელემ სარჩელი აღძრა მოპასუხის მიმართ მის ნაცვლად, სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე, შესრულებული ვალდებულების – 92,000 აშშ დოლარის გადახდის დაკისრების მოთხოვნით.
43. მოპასუხემ წარმოადგინა მოთხოვნის გამომრიცხველი (შესრულება ნასყიდობის ხელშეკრულების 1.6 პუნქტის საფუძველზე) შესაგებელი, ასევე მიუთითა მოთხოვნის ხანდაზმულობაზე.
44. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2017 წლის 28 ივნისის გადაწყვეტილებითა და თბილისის სააპელაციო სასამართლოს

სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 08 მაისის განჩინებით, მოსარჩელის სარჩელი მოპასუხისათვის თანხის დაკისრების შესახებ დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ: მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა 152 214,00 ლარის გადახდა.

45. წარმოდგენილი საკასაციო საჩივრით, პირველი კასატორი (მოპასუხე) მოითხოვს გასაჩივრებული განჩინების ნაწილობრივ გაუქმებას და სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმას. საკასაციო საჩივარი ეფუძნება სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდეგში: სსკ-ის) 393-ე მუხლის დარღვევას. კასატორი მიუთითებს, რომ სააპელაციო სასამართლოს უნდა გადაეწყვიტა შემდეგი სამართლებრივი პრობლემები: 1). შეიძლება თუ არა სამოქალაქო საქმის განხილვისას, დადგენილ გარემოებად იქნას მიჩნეული, სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებულ განაჩენით დადგენილი ისეთი ფაქტობრივი გარემოებები, რომელიც მიმდინარეობდა სრულიად სხვა პირის მიმართ და რომელიც არ არის განსაზღვრული სამოქალაქო საქმის მხარე; 2). შეიძლება თუ არა მესამე პირმა, კრედიტორის მიმართ შეასრულოს მოვალის ისეთი ვალდებულება, რომელსაც მოვალე არ აღიარებს და მოგვიანებით, სასამართლო დამატებით დაადგენს, რომ მოვალე არ არის ვალდებული, შეასრულოს სადავო ვალდებულება. თუნდაც მესამე პირმა ფაქტობრივად შეასრულოს მოვალის მიერ არ აღიარებული ვალდებულება, ასეთ შემთხვევაში, ვინ ჩაითვლება უსაფუძვლოდ გამდიდრებულად, და ვისგან ექნება პირს ამ შესრულების უკან მოთხოვნის უფლება თანხის მიმღებისგან, როგორც ეს გათვალისწინებულია სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველ ნაწილში, თუ მოვალისგან, რომელიც არ აღიარებდა ვალდებულებას და დავის შემდეგაც სასამართლომ გაათავისუფლა ამ ვალდებულების შესრულებისგან? 3). შეიძლება თუ არა მოვალე უსაფუძვლოდ გამდიდრდეს, მესამე პირის მიერ მოვალის კრედიტორთან ისეთი ვალდებულების შესრულებით, რომლითაც არ დაფარულა მოვალის ვალდებულება, კერძოდ, კასატორი მიიჩნევს, რომ სააპელაციო სასამართლომ ორმაგი სტანდარტი გამოიყენა, რადგან: ერთ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლო ადგენს, რომ მოპასუხეს ცენტის მიმართ ფინანსური ვალდებულება შესრულებული არ აქვს, რადგან შესრულებულად მხოლოდ მაშინ ჩაითვლებოდა თუ, სსკ-ის 429-ე მუხლის შესაბამისად, კრედიტორი გასცემდა შესრულების დამადასტურებელ დოკუმენტს, ანუ თანხის გადახდის დამადასტურებელ ქვითრებს, თუმცა მეორე მხარის მიმართ, კერძოდ, მოსარჩელის მიმართ ადგენს, რომ მას ფინანსური ვალდებულება შესრულებული აქვს ცენტის მიმართ მიუხედავად იმისა, რომ: ა) ცენტრის მიერ არ არის 2009 წელს გაცემული რაიმე დოკუმენტი, რომლითაც დადგინდებოდა მოპასუხის ვალდებულების შესრულების ფაქტი; ბ) მიუხედავად იმისა, რომ 2012 წელს ცენტრმა აღძრა სარჩელი მოპასუხის მიმართ და მოსთხოვა შეუსრულებელი იმ ვალდებულების შესრულება, რომელიც ვითომცდა 2009 წელს შეასრულა მოსარჩელემ; გ) მიუხედავად იმისა, რომ მოსარჩელე თავის ახსნა-განმარტებებში აცხადებდა და სასამართლოს მიერ ასევე დადგენილია,

რომ მოსარჩელის მიერ გადახდილი თანხებით (რომელსაც სადავოდ ხდის პირველი კასატორი) ბუღალტრულად არ დაფარულა მოპასუხის ვალდებულება; დ) მოსარჩელეს არ აქვს ფულადი ვალდებულების შესრულებისთვის საჭირო მტკიცებულება, რომელიც ეწინააღმდეგება სსსკ-ის 102-ე მუხლის მე-3 ნაწილსა და სსკ-ის 624-ე მუხლს, რომლის მიხედვითაც ფულადი ვალდებულების არსებობა ან შესრულება არ შეიძლება დამტკიცდეს მხოლოდ მოწმეთა ჩვენებით. პირველმა კასატორმა ასევე მიუთითა, რომ უფრო დასაბუთებულ საკასაციო საჩივარს წარმოადგენდა მოგვიანებით, რისთვისაც მოითხოვა დამატებითი ვადის მიცემა (იხ.საკასაციო საჩივარი, ტ. 2. ს.ფ 130. პ. 6, გვ.131.პ.1.), თუმცა მიუხედავად იმისა, რომ 2019 წლის 04 იანვარს კასატორს ეცნობა საკასაციო პალატის 2018 წლის 21 დეკემბრის განჩინების საფუძვლები და სარეზოლუციო ნაწილი, მას დაზუსტებული ან დამატებითი საკასაციო საჩივარი არ წარმოუდგენია.

46. მოპასუხის საკასაციო საჩივართან მიმართებით, საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ სასამართლოს უპირველესი ამოცანაა, დაადგინოს, თუ რას ითხოვს მოსარჩელე მოპასუხისაგან და რის საფუძველზე, ანუ რომელ ფაქტობრივ გარემოებებზე ამყარებს თავის მოთხოვნას. სასამართლომ მხარის მიერ მითითებული მოთხოვნის ფარგლებში უნდა მოძებნოს ის სამართლებრივი ნორმა (ნორმები), რომელიც იმ შედეგს ითვალისწინებს, რისი მიღწევაც მხარეს სურს. ამასთან, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად განხილული ნორმა (ან ნორმები) შეიცავს იმ აღწერილობას (ფაქტობრივ შემადგენლობას), რომლის შემოწმებაც სასამართლოს ვალდებულებაა და რომელიც უნდა განხორციელდეს ლოგიკური მეთოდების გამოყენების გზით, ანუ სასამართლომ უნდა დაადგინოს, ნორმაში მოყვანილი აბსტრაქტული აღწერილობა რამდენად შეესაბამება კონკრეტულ ცხოვრებისეულ სიტუაციას და გამოიტანოს შესაბამისი დასკვნები. ის მხარე, რომელსაც აქვს მოთხოვნა მეორე მხარისადმი, სულ მცირე, უნდა უთითებდეს იმ ფაქტობრივ შემადგენლობაზე, რომელსაც სამართლის ნორმა გვთავაზობს. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია, დავასკვნათ, რომ მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის რომელიმე ფაქტობრივი წანამძღვრის (სამართლებრივი წინაპირობის) არარსებობა გამორიცხავს მხარისათვის სასურველი სამართლებრივი შედეგის დადგომას.
47. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ საქმის განმხილველი სასამართლო შეზღუდულია მხოლოდ მხარის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებებით, რაც შეეხება სამართლის ნორმების გამოყენებას, სასამართლო, საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების შეფასებით, ადგენს თუ რა სამართლებრივი ურთიერთობა არსებობს მხარეთა შორის და ამ ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების საფუძველზე აკმაყოფილებს ან არ აკმაყოფილებს სარჩელს. მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის შეფასება შედის სასამართლოს კომპეტენციაში, თუმცა საქმეზე გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნეს შეჯიბრებითობის პრინციპის სრულად რეალიზაციის პირობებში.

48. მოთხოვნის საფუძველი სამოქალაქო სამართალში, ზოგადად არის სამართლის ის ნორმა, რომელიც დამოუკიდებლად ან სხვა მოთხოვნის საფუძვლებთან ერთობლიობაში აფუძნებს ამა თუ იმ მოთხოვნას ანუ სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილეთა კონკრეტულ უფლებამოვალეობებს (იხ. ბოელინგი/ჭანტურია, სამოქალაქო საქმეებზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდთა, მეორე გამოცემა, თბ., 2004, 38.) კერძო-სამართლებრივი ურთიერთობის მომწესრიგებელი მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმების დანიშნულებაა ურთიერთობაში მონაწილე სუბიექტების უფლებების განსაზღვრა და მათი განხორციელების უზრუნველყოფა. მოთხოვნა უფლების რეალიზაციის კანონით გათვალისწინებული შესაძლებლობაა.
49. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ მოთხოვნა პირის ნებას დაქვემდებარებული და სხვა პირზე მიმართული უფლებაა, რომელიც მისი პროცესუალური განხორციელებისაგან მკვეთრად იმიჯნება. მოთხოვნა ძირითადად მატერიალურ-სამართლებრივი მნიშვნელობის მატარებელია. მოთხოვნა საპროცესო-სამართლებრივი გაგებით, ყოველთვის მიმართულია სასამართლო გადაწყვეტილების დადგომისაკენ. მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი არის სამართლის ნორმა, რომლის სამართლებრივი შედეგით გათვალისწინებულია სამართლებრივ ურთიერთობაში მონაწილე პირის მიერ რაიმე მოქმედების განხორციელებისა თუ მოქმედების შესრულებისაგან თავის შეკავების ვალდებულება. თითოეული მოთხოვნის დამფუძნებელი სამართლის ნორმა განსაზღვრავს მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველს, თუმცა მისი განმარტება და ფაქტობრივ გარემოებებზე მისადაგება სასამართლოს უფლებამოსილებაა. მოთხოვნის საფუძველი ორი ნაწილისაგან შედგება: ა) ნორმის შემადგენლობა, რომელიც მოიცავს ცალკეულ წინაპირობას და ბ) სამართლებრივი შედეგი, რომელიც კანონის საფუძველზე დადგება იმ შემთხვევაში, თუ სახეზეა ნორმის შემადგენლობით განსაზღვრული ყველა წინაპირობა.
50. მოთხოვნა და მოთხოვნის საფუძველი სხვადასხვა ცნებებია და სასურველია მათი აღრევა თავიდან იქნეს აცილებული. ამ გამიჯვნას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს იმის გათვალისწინებით, რომ მოთხოვნათა შორის არჩევანის უფლება, მოსარჩელის უფლებამოსილებაა, ხოლო მოსარჩელის მიერ წარდგენილი მოთხოვნის დამფუძნებელი მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველთა შორის ერთ-ერთის მისადაგება სასამართლოს უფლებამოსილება და ვალდებულებაცაა (იხ. ბოელინგი /ჭანტურია, სამოქალაქო საქმეებზე სასამართლო გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდთა, მეორე გამოცემა, თბ., 2004, 42.)
51. მოთხოვნის საფუძვლის (საფუძვლების) ძიებისას, **სასამართლოსათვის ამოსავალია ის კონკრეტული ფაქტები და გარემოებები, რომლებზედაც მოსარჩელე ამყარებს თავის მოთხოვნას.** სწორედ მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტები და გარემოებები განსაზღვრავენ მისი მოთხოვნის შინაარსს. სასამართლომ, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, სარჩელში

მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების შეფასებით, უნდა გაარკვიოს, თუ საიდან გამომდინარეობს მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი, კერძოდ, სახელშეკრულებო შეთანხმებებიდან თუ სხვა ვალდებულებითი ურთიერთობებიდან.

52. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ მოსარჩელის მოთხოვნის შინაარსის განმსაზღვრელია სარჩელში მითითებული ფაქტები და გარემოებები. სარჩელის ინდივიდუალიზაცია სარჩელის ელემენტების მეშვეობითაა შესაძლებელი. სსსკ-ის მე-3, მე-4, 83-ე და 178-ე მუხლების ანალიზით შესაძლებელია, დავასკვნათ, რომ სარჩელი შედგება ორი ელემენტისგან: სარჩელის საგნისა და სარჩელის საფუძვლისგან. სარჩელის საგანია მოსარჩელის მოთხოვნა მოპასუხისადმი (სსსკ-ის 178.1 მუხლის „ზ“ ქვეპუნქტი), ხოლო სარჩელის საფუძველი – კონკრეტული ფაქტები და გარემოებები, რომლებზედაც მოსარჩელე ამყარებს თავის მოთხოვნას (სსსკ-ის 178.1 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).
53. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ყოველი კონკრეტული სამოქალაქო საქმის გადაწყვეტა სასამართლოში, დაკავშირებულია გარკვეული ფაქტების დადგენასთან. ფაქტების დადგენის აუცილებლობა განპირობებულია იმით, რომ სასამართლო იხილავს და წყვეტს მხარეთა შორის წარმოშობილ დავებს, რომლებიც სამართლით რეგულირებული ურთიერთობებიდან წარმოიშობიან. სამართლებრივი ურთიერთობა კი, როგორც ეს ცნობილია, შეიძლება აღმოცენდეს, განვითარდეს ან შეწყდეს მხოლოდ იურიდიული ფაქტების საფუძველზე. სწორედ მტკიცების ტვირთსა და მის სწორ განაწილებაზე დამოკიდებული დასაბუთებული და კანონიერი გადაწყვეტილების მიღება.
54. ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული სამართლიანი სასამართლოს უფლების რეალიზება უმეტესწილად დამოკიდებულია და გულისხმობს სასამართლოს მიერ დასაბუთებული, მტკიცებულებათა შეჯერების საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილების მიღებას. მტკიცების ტვირთის როლი განსაკუთრებით ვლინდება სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, სადაც მხარეთა ნების ავტონომიას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება. შესაძლებელია მხარის მოთხოვნა საფუძვლიანი იყოს, მაგრამ შეუძლებელია მხარემ მიიღოს თავისი სასარგებლო გადაწყვეტილება, თუ ვერ დაამტკიცებს თავის სასარგებლო გარემოებებს საპროცესო სამართლით დადგენილი წესით. ამიტომაც, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს მტკიცების ტვირთის სწორი განაწილება მოდავე მხარეებს შორის.
55. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის მიხედვით, მხარეები იწყებენ საქმის წარმოებას სასამართლოში, ამ კოდექსში ჩამოყალიბებული წესების შესაბამისად, სარჩელის ან განცხადების შეტანის გზით. ისინი განსაზღვრავენ დავის საგანს და თვითონვე იღებენ გადაწყვეტილებას სარჩელის (განცხადების) შეტანის შესახებ. მხარეებს შეუძლიათ საქმის წარმოება მორიგებით დაამთავრონ. მოსარჩელეს შეუძლია უარი თქვას სარჩელზე, ხოლო მოპასუხეს – ცნოს სარჩელი. ამავე კოდექსის მე-4

მუხლის მიხედვით სამართალწარმოება მიმდინარეობს შეჯიბრებითობის საფუძველზე. მხარეები სარგებლობენ თანაბარი უფლებებითა და შესაძლებლობებით, დაასაბუთონ თავიანთი მოთხოვნები, უარყონ ან გააქარწყლონ მეორე მხარის მიერ წამოყენებული შესაგებლები, მოსაზრებები თუ მტკიცებულებები. მხარეები თვითონვე განსაზღვრავენ, თუ რომელი ფაქტები უნდა დაედოს საფუძვლად მათ მოთხოვნებს ან რომელი მტკიცებულებებით უნდა იქნეს დადასტურებული ეს ფაქტები.

56. მტკიცების ტვირთზე მითითებას აკეთებს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 102-ე მუხლის პირველი ნაწილი, რომლის მიხედვითაც თითოეულმა მხარემ უნდა დაამტკიცოს გარემოებანი, რომლებზედაც იგი ამყარებს თავის მოთხოვნებსა და შესაგებელს. მოსარჩელემ უნდა ამტკიცოს ის გარემოებები, რომლებზედაც დაფუძნებულია სასარჩელო მოთხოვნა, ხოლო მოპასუხემ გარემოებები, რომლებსაც მისი შესაგებელი ემყარება.
57. მტკიცების ტვირთი – ესაა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში საქმის სწორედ გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტების დამტკიცების მოვალეობის დაკისრება მხარეებზე, რომლის შესრულება უზრუნველყოფილია მატერიალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით არახელსაყრელი გადაწყვეტილების გამოტანით იმ მხარის მიმართ, რომელმაც ეს მოვალეობა არ (კერ) შეასრულა. მხარეთა მტკიცებითი საქმიანობის საბოლოო მიზანი – ესაა სასამართლოს დარწმუნება საქმის სწორად გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებების არსებობაში. სასამართლოს დაურწმუნებლობა კი, მხარისათვის არახელსაყრელ შედეგს იწვევს.
58. მტკიცების ტვირთი დამოკიდებულია არა მხარის როლზე პროცესში, არამედ მოთხოვნის საფუძველზე. ის ვინც ითხოვს ვალდებულების შესრულებას, უნდა დაამტკიცოს მოთხოვნის საფუძვლის არსებობა არა მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი ითხოვს თავისი მოთხოვნის შესრულებას, ან აღიარებას, არამედ მაშინაც, როდესაც იგი თავს იცავს მოწინააღმდეგე მხარის ნეგატიური აღიარებითი სარჩელისაგან (მოთხოვნისაგან).
59. მტკიცების ტვირთისაგან უნდა გავმიჯნოთ ფაქტების მითითების ტვირთი, როგორც მხარის ფაკულტატური მოვალეობა. მხარეები სსკ-ის მე-4 მუხლის თანახმად სრულიად თავისუფალნი არიან მიუთითონ ნებისმიერ ფაქტზე. ეს მათი უფლებაა, მაგრამ მათ მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივი შეფასება, ე.ი. იმის დადგენა და გარკვევა, თუ რამდენად ასაბუთებენ ეს ფაქტები იურიდიულად მხარეთა მოთხოვნებს და შესაგებელს – ეს უკვე სასამართლოს პრეროგატივაა. ამასთან, საკმარისი არ არის, რომ მხარემ ზოგადად გამოთქვას მოსაზრება საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებაზე, მაგალითად, განაცხადოს, რომ იგი მთლიანად უარყოფს მეორე მხარის მიერ მოხსენებულ საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს. მხარის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებები კონკრეტულად და დეტალურად უნდა ჩამოყალიბდეს და ეხებოდეს საქმის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე ყველა გარემოებას. მხარეთა მიერ წარმოდგენილი ახსნა-განმარტებები უნდა იყოს დასაბუთებული და ეხებოდეს იმ გარემოებებს, რომლებსაც უშუალო

კავშირი აქვს დავასთან.

60. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ კრიტერიუმი, რომლითაც უნდა იხელმძღვანელოს სასამართლო იმისათვის, რომ სწორად განსაზღვროს მხარეთა მიერ მითითებული ფაქტებიდან, თუ რომელი ამართლებს სამართლებრივად მხარეთა მოთხოვნებს (შესაგებელს) და რომელი არა, ესაა – სარჩელის საგანი (მოსარჩელის მოთხოვნის შინაარსი), მოპასუხის შესაგებელი და შესაბამისი მატერიალურ სამართლებრივი ნორმა.
61. მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებებიდან ერთი ნაწილი უნდა დაამტკიცოს მოსარჩელემ, მეორე ნაწილი კი – მოპასუხემ. ამასთან ერთად, დამტკიცების ტვირთის განაწილების საფუძველზე, მოსარჩელე თავისუფლდება იმ ფაქტების დადგენისაგან, რომელიც მოპასუხემ უნდა დაამტკიცოს და პირიქით, მოპასუხე თავისუფლდება იმ ფაქტების დადგენისაგან, რომელიც მოსარჩელემ უნდა დაამტკიცოს. მტკიცების ტვირთის მხარეთა შორის განაწილების ინსტიტუტი მიუთითებს არა მარტო იმაზე, თუ რომელმა მხარემ რა ფაქტები უნდა დაადგინოს, არამედ იმაზეც, თუ რომელი ფაქტების დადგენის მოვალეობისაგან თავისუფლდება ესა თუ ის მხარე. შესაბამისად, მოსარჩელემ, როგორც წესი, უნდა დაამტკიცოს ყველა გარემოება, რომელიც წარმოადგენს მოთხოვნის წარმოშობის საფუძველს, ხოლო მოპასუხემ კი – ყველა გარემოება, რომელიც წარმოადგენს მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველს (იხ. ჰაინ ბიოლინგი, ლადო ჭანტურია, სამოქალაქო საქმეებზე გადაწყვეტილებათა მიღების მეთოდика, თბ., 2003, გვ.64).
62. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო არაერთ გადაწყვეტილებაში უთითებს, რომ ეროვნული სასამართლოს გადაწყვეტილება უნდა პასუხობდეს მხარის მიერ სამართლებრივ და პროცედურულ საკითხებთან დაკავშირებით წარმოდგენილი არგუმენტების ძირითად ასპექტებს (იხ., გადაწყვეტილება საქმეზე Ruiz Torija v. Spain, §§ 29-30). შესაბამისად, უფლება მოსმენაზე მოიცავს არა მხოლოდ სასამართლოს წინაშე არგუმენტების წარდგენის შესაძლებლობას, არამედ სასამართლოს ვალდებულებას, გადაწყვეტილების დასაბუთებაში მიუთითოს მიზეზები, რომელთა საფუძველზეც გაიზიარა ან უარყო შესაბამისი არგუმენტები. სასამართლომ შეიძლება აუცილებლად არ მიიჩნიოს იმგვარ არგუმენტებზე პასუხის გაცემა, რომლებიც აშკარად არარელევანტური, დაუსაბუთებელი ან სხვაგვარად დაუშვებელია მსგავსი არგუმენტების მიმართ არსებული სამართლებრივი დებულებების ან მყარად დადგენილი სასამართლო პრაქტიკის საფუძველზე, თუმცა, ყველა გადაწყვეტილება უნდა იყოს ნათელი და საქმეში მონაწილე მხარეებს შესაძლებლობას უნდა აძლევდეს გაიგონ, თუ რატომ გაითვალისწინა სასამართლომ მხოლოდ კონკრეტული გარემოებები და მტკიცებულებები (იხ., გადაწყვეტილება საქმეზე Seryavin and Others v. Ukraine §§ 55-62). სასამართლოს აქვს ვალდებულება, სათანადოდ იმსჯელოს მხარეთა მიერ წარდგენილ დოკუმენტებზე, არგუმენტებსა და მტკიცებულებებზე (იხ. Kraska v. Switzerland, §

30; Van de Hurk v. the Netherlands, § 59; Perez v. France, § 80). ამასთან, მხარეებს უნდა ჰქონდეთ არა მხოლოდ იმის შესაძლებლობა, რომ იცოდნენ იმ მტკიცებულებათა შესახებ, რომლებიც მათ სჭირდებათ თავიანთი სარჩელის წარმატებისათვის, არამედ იცოდნენ და ჰქონდეთ კომენტარის გაკეთების საშუალება ყველა იმ მტკიცებულებასთან და მოსაზრებასთან დაკავშირებით, რომლებიც წარდგენილია სასამართლოს აზრის ფორმირებაზე ზეგავლენის მოხდენის მიზნით (იხ. Milatova and others v. The Czech republic §59; niderost-huber v. Switzerland, § 24; k.s. v. finland § 21; ასევე, სუსგ №ას-1191-1133-2014, 14 მაისი, 2015 წელი).

63. საქმის გარემოებათა ანალიზის საფუძველზე მოსარჩელის მოთხოვნის შინაარსის დადგენა, აგრეთვე მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის მოძიება და სადავო ურთიერთობის სამართლებრივი შეფასება სასამართლოს ვალდებულებაა, მიუხედავად იმისა, ედავებიან თუ არა ამ შეფასებას მხარეები. ეს იმას ნიშნავს, რომ არც სააპელაციო და არც საკასაციო სასამართლო არაა შებოჭილი სააპელაციო თუ საკასაციო საჩივარში მითითებული კანონის დარღვევებით და ისინი ამოწმებენ გადაწყვეტილებას მატერიალურსამართლებრივი ნორმების სწორად გამოყენების თვალსაზრისით. თუ ასეთი შემოწმების შედეგად ზემდგომი ინსტანციის სასამართლო იმ დასკვნას გამოიტანს, რომ საჩივრის მოთხოვნა გადაწყვეტილების გაუქმების ან შეცვლის შესახებ უნდა დაკმაყოფილდეს, მაგრამ არა საჩივარში მითითებული, არამედ მატერიალურსამართლებრივი ნორმის (კანონის) სხვა დარღვევის გამო, სასამართლომ უნდა გამოიტანოს შესაბამისი გადაწყვეტილება.
64. იმ შემთხვევაში კი, თუ არასწორი სამართლებრივი შეფასების შედეგად, ანუ კანონის (სსსკ-ის 393.2 მუხლის) დარღვევით მიღებული გადაწყვეტილების ძალაში დატოვება შესაძლებელია სხვაგვარი სამართლებრივი შეფასებით, სააპელაციო სასამართლოს შეუძლია, თავისი განჩინებით ძალაში დატოვოს გასაჩივრებული გადაწყვეტილება ან ამ გადაწყვეტილების შეცვლით მიიღოს ახალი გადაწყვეტილება (სსსკ-ის 386-ე მუხლი). ასეთივე შესაძლებლობითაა აღჭურვილი საკასაციო სასამართლოც, კერძოდ, მას შეუძლია, არ გააუქმოს გადაწყვეტილება და ძალაში დატოვოს იგი (სსსკ-ის 410-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტი) ან ახალი გადაწყვეტილებით დაადგინოს სხვა სამართლებრივი შედეგი (სსსკ-ის 411-ე მუხლი).
65. **განსახილველ საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე საკასაციო პალატა საჭიროდ მიიჩნევს ყურადღება გაამახვილოს მესამე პირის მიერ მოვალის ნაცვლად ვალდებულების შესრულების სამართალურთიერთობის თავისებურებებზე:**
66. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ყველა სამართლებრივ სისტემაში ვალდებულების შესრულება, მიუხედავად ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლისა, წარმოადგენს ვალდებულებითი სამართლის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინსტიტუტს. ვალდებულების შესრულების სუბიექტები არიან ის პირები, რომლებიც ასრულებენ ვალდებულებას ან იღებენ შესრულებას. ვალდებულების შესრულების სუბიექტები შეიძლება არ

დაემთხვეს ვალდებულების სუბიექტებს. ვალდებულების სუბიექტები ყოველთვის არიან კრედიტორი და მოვალე, ვალდებულება კი მოვალის ნაცვლად შეიძლება შეასრულოს სხვა პირმა და შესრულება მიიღოს არა კრედიტორმა, არამედ სხვამ. როგორც წესი, მოვალე თვითონ (პირადად) ასრულებს ვალდებულებას, მაგრამ კრედიტორს შეიძლება შესრულება შესთავაზოს სხვა, მესამე პირმაც, რომელიც არ არის მოცემული ვალდებულებითი ურთიერთობის მონაწილე. (იხ. დამატებით: ბ.ზოიძე, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მე-3, მუხლი 371, თბ., 2001, 303; Staudinger/Bittner §267, Rn 6; Palandt/Heinrichs, §267, Rn 4; Prutting/Jud, §267, S. 419-420; Münch Komm, BGB/Kruege, §267, Rn 1.)

67. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ სსკ-ის 371 I მუხლის თანახმად, თუ კანონიდან, ხელშეკრულებიდან ან ვალდებულების ბუნებიდან არ გამომდინარეობს, რომ მოვალემ პირადად უნდა შეასრულოს ვალდებულება, მაშინ ეს ვალდებულება შეიძლება შეასრულოს მესამე პირმაც.
68. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ მესამე პირის მიერ მოვალის ნაცვლად ვალდებულების შესრულების სამართლებრივი ინსტიტუტი მოიცავს სამი სახის სამართალურთიერთობას. პირველ ჯგუფში შედის მესამე პირისათვის ვალდებულების შესრულების დაკისრების შემთხვევები; მეორე ჯგუფში შედის მესამე პირის მიერ მოვალის ნაცვლად ვალდებულების შესრულება ნებაყოფლობით; მესამე ჯგუფში შედის მესამე პირის მიერ მოვალის ნაცვლად ვალდებულების შესრულების შემთხვევები ნორმატიული აქტების ძალით.
69. მესამე პირის მიერ მოვალის ნაცვლად კრედიტორისათვის ვალდებულების შესრულება ხდება, როგორც წესი, მოვალესა და მესამე პირს შორის შეთანხმებით. ხელშეკრულების თავისუფლების პრინციპიდან გამომდინარე, ასეთი შეთანხმებისათვის კრედიტორის თანხმობა საჭირო არ არის. მოვალესა და მესამე პირს შორის შესრულების შესახებ შეთანხმების ფაქტი არ ხელყოფს კრედიტორის ინტერესებს, რამეთუ კრედიტორის მოთხოვნის უფლება განისაზღვრება არა ამ შეთანხმებით, არამედ მისი მოვალესთან შეთანხმებით.
70. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სამოქალაქო ბრუნვაში მოვალის მიერ მესამე პირისათვის ვალდებულების შესრულების დაკისრება კრედიტორისათვის შეიძლება ცნობილი გახდეს სხვადასხვაგვარი ფორმით. ხშირად მესამე პირი შესაბამის დოკუმენტებში (გადახდის ქვითარი, საგადასახადო დავალება, ზედნადები, მიღება-ჩაბარების აქტი და ა.შ.) მიუთითებს იმის შესახებ, რომ შესრულება ხდება მოვალის ნაცვლად. ზოგჯერ, მესამე პირი ან თვითონ მოვალე წერილობით აცხობინებს კრედიტორს მესამე პირისათვის ვალდებულების შესრულების დაკისრების შესახებ. დავის თავიდან ასაცილებლად, მიზანშეწონილია, თუკი სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეები მესამე პირისათვის ვალდებულების შესრულების დაკისრების შემთხვევაში, კრედიტორს გაუგზავნიან წერილობით შეტყობინებას, რომელშიც მითითებული იქნება იმ ვალდებულების შესახებ, რომელსაც მესამე პირი ასრულებს, ასევე მესამე პირის ზუსტი საიდენტიფიკაციო მონაცემები, ვალდებულების იურიდიული საფუძველი (გარიგება, დელიქტი, უსაფუძვლო

გამდიდრება და ა.შ.), და სხვა. ამით შემდგომში თავიდან იქნებოდა აცილებული ყოველგვარი გაურკვევლობა.

71. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ ვალდებულების შესრულებაში კრედიტორის დაინტერესების პრეზუმფციიდან გამომდინარე, გამოყოფენ მესამე პირის მიერ მოვალის თანხმობის არსებობის ან არარსებობის შესაბამისად, ვალდებულების შესრულების შესაძლებლობის სამ კონცეფციას: 1) პროკრედიტორული; 2) პრომოვალური; 3) მახალანსირებელი.
72. ვალდებულებით სამართალში პროკრედიტორულ კონცეფციას იზიარებს მრავალი ქვეყნის კანონმდებლობა. ეს გამომდინარეობს იქიდან, რომ მოვალის თანხმობა მესამე პირის მიერ ვალდებულების შესრულებაზე საჭირო არ არის. უფრო მეტიც, მესამე პირს შეუძლია შეასრულოს მოვალის ნაცვლად ვალდებულება იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც მოვალე ამის წინააღმდეგია ანდა უცნობია მისი ადგილსამყოფელი. შესაბამისად, კრედიტორს უფლება აქვს, მიიღოს ასეთი შესრულება, რომელიც იწვევს მოვალის მიმართ ვალდებულების შეწყვეტას. ამგვარად, პროკრედიტორული კონცეფცია სრულ იგნორირებას უკეთებს მოვალის ნებასურვილს, რომლის უარიც მესამე პირის მიერ მის ნაცვლად ვალდებულების შესრულებაზე, შეიძლება გათვალისწინებულ იქნეს მხოლოდ კრედიტორის მიერ. კრედიტორს შეუძლია, არ მიიღოს მესამე პირისგან შემოთავაზებული შესრულება, თუ მოვალე ამის წინააღმდეგია, ასეთ შემთხვევაში კრედიტორი არ ჩაითვლება ვადის გადამცილებლად.
73. პრომოვალური კონცეფცია ძირითადად იცავს მოვალის ინტერესებს, მოითხოვს რა მესამე პირის მიერ ვალდებულების შესრულებისათვის მოვალის აუცილებელ თანხმობას ან მოწონებას. ეს მიდგომა ზოგიერთი გამონაკლისის გათვალისწინებით, ყველაზე გავრცელებულია საერთო სამართლის ქვეყნებში. შესაბამისად, პრომოვალური კონცეფციის ამოსავალ წერტილს მოვალის ინტერესის დაცვა წარმოადგენს და მოვალის თანხმობის გარეშე შესრულებულ ნებისმიერ მოქმედებას არაჯეროვან შესრულებად განიხილავს.
74. მახალანსირებელი კონცეფცია მიზნად ისახავს შესაბამის სამართალურთიერთობაში მონაწილე სამივე პირის ინტერესების დაცვას და აგებულია გარკვეულ კომპრომისზე. ის შეიძლება ზოგადად დაყოფილ იქნეს სამ ძირითად მიდგომად: 1) პირველი მიდგომის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ მესამე პირს შეუძლია შეასრულოს მოვალის ნაცვლად ვალდებულება, ხოლო კრედიტორი ვალდებულია, მიიღოს შესრულება, თუკი მესამე პირს აქვს სხვისი ვალდებულების შესრულების მიმართ კანონიერი ინტერესი (სსკ-ის 372-ე მუხლი); ევროპული სახელშეკრულებო სამართლის პრინციპები (მუხლი 7:106) ავალდებულებენ კრედიტორს, მიიღოს მესამე პირის მიერ მოვალის თანხმობის გარეშე ვალდებულების ჯეროვანი შესრულება, იმის მიხედვით, გააჩნია თუ არა მესამე პირს შესრულების მიმართ კანონიერი ინტერესი, შეასრულებდა თუ არა მოვალე ვალდებულებას ანდა, ცხადია, რომ იგი ვერ შეასრულებდა ვალდებულებას დათქმულ ვადაში; 2) მეორე მიდგომა მდგომარეობს იმაში, რომ მოვალეს შეუძლია, შეეწინააღმდეგოს მესამე პირის მიერ ვალდებულების შესრულებას, თუკი მოვალე დაამტკიცებს, რომ ასეთი შესრულებით მას ზიანი

ადგება; 3) მესამე მიდგომა დაკავშირებულია სუბროგაციის არარსებობასთან, თუკი შესრულება განხორციელდა მესამე პირის მიერ მოვალის თანხმობის გარეშე (სუბროგაცია – დამზღვევის უფლებების გადასვლა ზიანის ანაზღაურების შესახებ მზღვეველზე სსკ-ის 832-ე მუხლი).

75. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა ენიჭება მოვალის ნაცვლად მესამე პირის მიერ ვალდებულების შესრულების ინსტიტუტის გამიჯვნას სამოქალაქო სამართლის ისეთი ინსტიტუტისაგან, როგორცაა ვალის გადაკისრება (სსკ-ის 203-ე მუხლი). ვალის გადაკისრება წარმოადგენს სანივთო-სამართლებრივ გარიგებას, რომელიც აბსოლუტურად ცვლის სამართლებრივი ურთიერთობის თავდაპირველ სუბიექტებს. გარდა ამისა, ვალის გადაკისრებისთანავე წყდება მოთხოვნის უზრუნველსაყოფად გათვალისწინებული თავდებობა და გირავნობა, თუკი თავდები ან დამგირავებელი თანხმობას არ განაცხადებენ ამ ურთიერთობის გაგრძელებაზე. მესამე პირის მიერ მოვალის ნაცვლად ვალდებულების შესრულებისას, უზრუნველყოფის საშუალებები ძალას არ კარგავენ და ისინი წარმოადგენენ მესამე პირის მოთხოვნის უფლების დაცვის რეალურ გარანტიებს.
76. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ მესამე პირის მიერ ვალდებულების შესრულების შედეგად წარმოშობილი სამართალურთიერთობის თითოეულ მონაწილეს გააჩნია შესაბამისი უფლებები და მოვალეობები. ეკონომიკური თვალსაზრისით კრედიტორისათვის სულერთია, თუ ვინ შეასრულებს მოვალის ვალდებულებას (გადასცემს ნივთს, გადაიხდის საფასურს, ქირას, გასამრჯელოს, ვალს და ა.შ.). კრედიტორის უარი შესრულების მიღებაზე მხოლოდ იმ საფუძვლით, რომ ვალდებულების შესრულებას ახდენს არა მოვალე, არამედ მესამე პირი, ეწინააღმდეგება სამოქალაქო სამართალში დამკვიდრებულ კეთილსინდისიერებისა და გულისხმიერების პრინციპებს. კრედიტორის ასეთი ქმედება მეტისმეტად ფორმალური და არასამართლიანი იქნებოდა. ამიტომაც ვალდებულებითი სამართლის ნორმები ავალდებულებს კრედიტორს, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, მიიღოს მოვალის ნაცვლად მესამე პირისგან შეთავაზებული ვალდებულების შესრულება. ამასთან, კრედიტორის ეს მოვალეობა ვალდებულებითი ურთიერთობების შეფარდებითი ხასიათიდან გამომდინარე, წარმოადგენს კრედიტორის ვალდებულებას მოვალის და არა მესამე პირის წინაშე. მოვალის ნაცვლად მესამე პირის მიერ კრედიტორისათვის ვალდებულების ჯეროვანი შესრულება, ათავისუფლებს მოვალეს კრედიტორის წინაშე ვალდებულებისაგან. მესამე პირის მიმართ მოვალის ვალდებულებები განისაზღვრება მასსა და მესამე პირს შორის წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობით.
77. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ იმ შემთხვევაში, როდესაც მოვალესა და მესამე პირს შორის არ არის რაიმე სამართლებრივი ურთიერთობა ანდა იგი ბათილად იქნა ცნობილი, თუმცა კი მესამე პირმა უკვე განახორციელა მოვალის ნაცვლად კრედიტორის მიმართ შესრულება, მესამე პირს აღარ აქვს კრედიტორისგან შესრულების უკან გამოთხოვის უფლება სსკ-ის 976 II გ მუხლის თანახმად. მესამე პირს შეუძლია მხოლოდ

წარადგინოს მოვალის მიმართ მოთხოვნა უსაფუძვლო გამდიდრებიდან გამომდინარე. ასევე იმ შემთხვევაშიც, თუ მესამე პირი ვალდებულების შესრულებისას შეცდომით ფიქრობდა, რომ ასრულებდა თავის ვალდებულებას, თუმცა კი შეასრულა სხვა პირის ვალდებულება, ასეთ შემთხვევაშიც ვალდებულება არ წყდება და მესამე პირს შეუძლია მოვალეს წაუყენოს უსაფუძვლო გამდიდრებიდან გამომდინარე მოთხოვნა. (იხ.დამატებით: ბ.ზოიძე, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მე-3, მუხლი 371, თბ., 2001, 305.)

78. საკასაციო პალატა იზიარებს სააპელაციო პალატის მოსაზრებას, რომ დავა უნდა გადაწყდეს უსაფუძვლო გამდიდრების მომწესრიგებელი ნორმებით, თუმცა მიაჩნია, რომ მოპასუხის მიმართ (გადახდილი თანხის დაბრუნება) მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველია არა სსკ-ის 976-ე და 978-ე მუხლები, არამედ სსკ-ის 371-ე, 976-ე მუხლის მე-2 ნაწილი და სსკ-ის 986-ე მუხლი - **პირს, რომელიც შეგნებულად ან შეცდომით სხვის ვალებს ისტუმრებს, შეუძლია ამ პირს მოსთხოვოს თავისი ხარკების ანაზღაურება.** მითითებული ნორმის მიხედვით, სხვისი ვალის გადახდა კონდიქციური ვალდებულების საფუძველი ხდება იმის გამო, რომ უსაფუძვლოდ დაიზოგა სხვისი ქონება. იგულისხმება, რომ პირი შეგნებულად ან შეცდომით აკეთებს ამას. ორივე შემთხვევაში, ვალის გადამხდელს უფლება აქვს, მოითხოვოს უსაფუძვლოდ დაზოგილის უკან დაბრუნება (შდრ. სუსგ №ას-1069-1022-2014 , 16 ივნისი, 2016)
79. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ ზოგადად, კონდიქციური ვალდებულების წარმოშობისათვის ერთდროულად უნდა არსებობდეს შემდეგი წინაპირობები: მოვალის გამდიდრება; ამის შესაბამისად, კრედიტორის ქონებრივი დანაკლისი; კრედიტორიდან მოვალესთან სამართლებრივი სიკეთის გადანაცვლების უსაფუძვლობა/გაუმართლებლობა. სსკ-ის 986-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის მისაღებად აუცილებელია, დადგინდეს, რომ არსებობს სხვისი ფულადი ვალდებულება და იგი არა მოვალემ, არამედ მესამე პირმა შეასრულა (გაისტუმრა).
80. მოცემულ შემთხვევაში, გასაჩივრებული განჩინებით დადგენილია, რომ ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე მოპასუხეს (მყიდველს) გამყიდველი კომპანიისათვის უნდა გადაეხადა ავტომანქანის ნასყიდობის საფასური. დადგენილია ისიც, რომ მყიდველის ვალდებულება გამყიდველის წინაშე შეასრულა მესამე პირმა (მოსარჩელემ) 152 214,00 ლარის ოდენობით. ეს შესრულება კი სრულად შეესაბამება სსკ-ის 371-ე მუხლის დანაწესს, რადგან მოცემულ შემთხვევაში, არც კანონიდან და ხელშეკრულებიდან და არც ვალდებულების ბუნებიდან არ გამომდინარეობს, რომ მოვალეს (მოპასუხეს) პირადად უნდა შეესრულებინა ვალდებულება.
81. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა არ იზიარებს წინამდებარე განჩინების **3.30-ში** პირველი კასატორის საკასაციო პრეტენზიას და მიაჩნია, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, არსებობს **სსკ-ის 986-ე მუხლის დანაწესის გამოყენების წინაპირობები**, კერძოდ, მოსარჩელემ შეგნებულად

გაისტუმრა მოპასუხის ვალი (შეასრულა ფულადი ვალდებულება), რითაც ეს უკანასკნელი მოსარჩელის ხარჯზე გამდიდრდა (დაზოგა საკუთარი ქონება), შესაბამისად, მოსარჩელემ განიცადა ქონებრივი დანაკლისი, ამასთან, სამართლებრივმა სიკეთემ მოსარჩელისაგან (კრედიტორიდან) მოპასუხესთან (მოვალესთან) უსაფუძვლოდ გადაინაცვლა. აქედან გამომდინარე, ვინაიდან უსაფუძვლო გამდიდრების ინსტიტუტის უპირველესი ფუნქცია კრედიტორის პირვანდელ ქონებრივ მდგომარეობაში აღდგენაა, ამიტომ მოპასუხემ მოსარჩელეს უკან უნდა დაუბრუნოს დაზოგილი ქონება (ფულადი თანხა) 152 214,00 ლარის ოდენობით.

82. პირველი კასატორის (მოპასუხე) წინამდებარე განჩინების **3.29-ში** მითითებულ საკასაციო პრეტენზიასთან დაკავშირებით, საკასაციო პალატა მიზანშეწონილად მიიჩნევს ყურადღება გაამახვილოს საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის დანაწესზე, რომლის თანახმადაც, წინასწარ დადგენილი ძალის მქონე ფაქტებად კანონმდებელი განიხილავს კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო **გადაწყვეტილებით** დადგენილ ფაქტებს და მხარეს მათ დასადასტურებლად მტკიცებულებათა წარდგენის ვალდებულებისაგან ათავისუფლებს იმ შემთხვევაში, თუ სხვა სამოქალაქო საქმის განხილვისას იგივე მხარეები მონაწილეობენ, ანუ პრეიუდიციული ძალის მქონედ ფაქტობრივი გარემოების მიჩნევისათვის, სავალდებულოა, არსებობდეს სამოქალაქო საქმეზე მიღებული, კანონიერ ძალაში **შესული სასამართლო გადაწყვეტილება** და ამ გადაწყვეტილების სუბიექტები სხვა სამოქალაქო საქმის მხარეებად უნდა გვევლინებოდნენ. თავად პრეიუდიციულ ფაქტებში იგულისხმება ისეთი იურიდიულად მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებები, რომლებითაც განსაზღვრულია მხარეთა მატერიალურ-სამართლებრივი ურთიერთობით გათვალისწინებული უფლებები და ვალდებულებები, რაც საფუძვლად დაედო გადაწყვეტილების გამოტანას. პრეიუდიციულობის შემოწმების დროს მნიშვნელობა ენიჭება როგორც იმ პროცესუალურ-სამართლებრივ კრიტერიუმებს, რომლითაც განისაზღვრება კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ფორმალური მოთხოვნები, ასევე ამ გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოების შინაარსს. მოქმედი კანონმდებლობით დადგენილია ასევე სასამართლო გადაწყვეტილების მატერიალური კანონიერი ძალა, რომელიც უზრუნველყოფს გადაწყვეტილების საბოლოო ხასიათსა და სავალდებულობას არა მარტო კონკრეტული პროცესისათვის, არამედ მის ფარგლებს გარეთაც, კერძოდ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 266-ე მუხლის შესაბამისად, გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ მხარეებს, აგრეთვე, მათ უფლებამონაცვლეებს არ შეუძლიათ ხელახლა განაცხადონ სასამართლოში იგივე სასარჩელო მოთხოვნები იმავე საფუძველზე, აგრეთვე, სადავო გახადონ სხვა პროცესში გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტები და სამართლებრივი ურთიერთობანი **(სსსკ-ის 106-ე მუხლის განმარტების თაობაზე იხილეთ: სუსგ №ას-827-791-2014, 13.11.2015; სუსგ №ას-58-56-2016, 26.02.2016წ.)**

83. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ პრეიუდიციული ძალის მქონე არ არის გადაწყვეტილების/განჩინების სამოტივაციო ნაწილით დადგენილი ყველა გარემოება, ასევე, პრეიუდიციული ძალა არ ვრცელდება ამ ფაქტების სამართლებრივ შეფასებაზე. ეს საკითხი უნდა განისაზღვროს იმის მიხედვით, თუ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილში მითითებული, სასამართლოს მიერ დადგენილი რომელი ფაქტები ამართლებს სარეზოლუციო ნაწილში ჩამოყალიბებულ დასკვნებს. „გადაწყვეტილების კანონიერ ძალას გააჩნია კანონით განსაზღვრული სუბიექტური და ობიექტური ფარგლები, რომელიც აზუსტებს გადაწყვეტილების მოქმედების საზღვრებს. გადაწყვეტილების კანონიერი ძალა ვრცელდება საქმის განხილვაში მონაწილე პირთა წრეზე (სუბიექტური ფარგლები) და გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილზე (ობიექტური ფარგლები). შესაბამისად, გასაჩივრებას ექვემდებარება გადაწყვეტილება, თუ სადავოა მისი სარეზოლუციო ნაწილით და არა აღწერილობითი ან სამოტივაციო ნაწილით დადგენილი ფაქტი“ (შდრ. სუსგ №ას-710-2011-09, 07.09.2009წ.). ფაქტების პრეიუდიციულობის შემოწმების დროს მნიშვნელობა ენიჭება არა მარტო იმ პროცესუალურ-სამართლებრივ კრიტერიუმებს, რომლითაც განისაზღვრება კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ფორმალური მოთხოვნები (კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოება თუ სხვა სამოქალაქო საქმეების განხილვისას იგივე მხარეები მონაწილეობენ), არამედ ამ გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოების შინაარსს (რომელი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზეც იქნა მიღებული გადაწყვეტილება. **იხ. სუსგ №ას-827-791-2014, 13.11.2015წ.**)
84. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ კანონიერ ძალაში შედის გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილით დადგენილი მხოლოდ ის ფაქტობრივი გარემოებები, რომლებიც, კანონის თანახმად, ასაბუთებენ, ამართლებენ სარეზოლუციო ნაწილს. ფაქტების პრეიუდიციულობის შემოწმების დროს მნიშვნელობა ენიჭება არა მხოლოდ იმ პროცესუალურ-სამართლებრივ კრიტერიუმებს, რომლითაც განისაზღვრება კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ფორმალური მოთხოვნები (სამოქალაქო საქმეზე კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება (განჩინება), გამოტანილი იმავე მხარეების მიმართ, რომლებიც მონაწილეობენ სხვა სამოქალაქო საქმის განხილვაში), არამედ მატერიალურ-სამართლებრივ კრიტერიუმებსაც (გადაწყვეტილებით დადგენილი იმ ფაქტობრივი გარემოებების შინაარსს, რომელი გარემოებების საფუძველზეც იქნა მიღებული გადაწყვეტილება).
85. ამდენად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 106-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, დავაში მონაწილე მხარეების მიმართ სხვა სამოქალაქო საქმეზე მიღებულ, კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილით დადგენილი ფაქტისათვის პრეიუდიციული ძალის მინიჭების საკითხის გადაწყვეტისას სასამართლო უნდა დარწმუნდეს, რომ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი ეფუძნება იმ ფაქტს, რომელიც იურიდიულად ამართლებს მას. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ეს

ფაქტი არ შეიძლება მიჩნეულ იქნას პრეიუდიციულად და ის უნდა იქნას შეყვანილი მტკიცების საგანში (იხ. **სუსგ №ას-455-769-09, 03 დეკემბერი, 2009 წელი; სუსგ №ას-146-140-2012, 12 ივლისი, 2012 წელი; სუსგ №ას-74-68-2015, 27 თებერვალი, 2015 წელი.**)

86. შესაბამისად, საკასაციო პალატა დაუსაბუთებლობისა და არარელევანტურობის გამო, არ იზიარებს პირველი კასატორის (მოპასუხე) პრეტენზიას განსახილველ საქმეზე სსსკ-ის 106-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის დანაწესის გავრცელების შესახებ და დამატებით მიუთითებს, რომ მოსარჩელის მიერ მოპასუხის ნაცვლად ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე 152 214.00 ლარის გადახდის ფაქტი დასტურდება საქმეში არსებული დოკუმენტით, კერძოდ გამყიდველი კომპანიის მიერ გაცემული ცნობით (იხ. ტ.1. ს.ფ. 45) და მხოლოდ ამის შესახებ არის აღნიშნული საქმეში არსებულ განაჩენში, კერძოდ, განაჩენის 3.2.9. პუნქტში აღნიშნულია, შპს „ტ-----ის“ (გამყიდველი კომპანია) ოფიციალური დოკუმენტით მტკიცდება, რომ შპს „ტ-----ის“ სალაროში 2009 წლის 22 აპრილს – 50000 ლარი და ამავე წლის 23 აპრილს - 102214 ლარი, ჯამში-152 214 ლარი გადახდილია ი----- გ-----ის მიერ მოქალაქე ლ----- ლ-----ზე 2008 წლის 18 დეკემბერს შპს „ტ-----იდან“ რეალიზებული ავტომანქანა „ლ-----ის“ დასაფარავად. **(იხ.ტ.1.ს.ფ.28)** მოპასუხეს (პირველი კასატორი) კი არ წარმოუდგენია სსკ-ის 429-ე, 430-ე მუხლების დანაწესის მოთხოვნათა დაცვით გაცემული წერილობითი მტკიცებულება ავტომანქანის ნასყიდობის ფასის უშუალოდ მყიდველის მიერ გადახდასთან დაკავშირებით.
87. შესაბამისად, პირველი კასატორის (მოპასუხე) საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს უსაფუძვლობის გამო.
88. საკასაციო სასამართლო საქმის შესწავლის, საკასაციო საჩივრის დასაშვებობის შემოწმების შედეგად მიიჩნევს, რომ ასევე არ უნდა დაკმაყოფილდეს მოსარჩელის (მეორე კასატორი) საკასაციო საჩივარი შემდეგი გარემოებების გამო:
89. **მეორე კასატორის (მოსარჩელე)** საკასაციო პრეტენზია მდგომარეობს იმაში, რომ მის მიერ მოპასუხის ნაცვლად გამყიდველი კომპანიისათვის 2009 წლის 22 და 23 აპრილს გადახდილი 152 214.00 ლარის ოდენობის თანხა გადახდის მომენტისათვის შეადგენდა სწორედ 92 000 აშშ დოლარს. კასატორი განმარტავს, რომ თანხის გადახდა, ბუნებრივია ფიზიკურად განხორციელდა ეროვნულ ვალუტაში, რადგან საქართველოს კანონმდებლობით დაუშვებელია უცხოურ ვალუტაში ანგარიშსწორება, ამიტომაც მეორე კასატორი მიიჩნევს, რომ ნომინალიზმის პრინციპის მიხედვით, მოვალე ვალდებულია ვალი დააბრუნოს ფულადი ნიშნების იმავე რაოდენობით (ნომინალით), რომელიც ვალდებულების წარმოშობის დროს შეესაბამებოდა. კასატორის მოსაზრებით 152 214.00 ლარი არის 92 000 აშშ დოლარის ეკვივალენტი ეროვნულ ლარში მოსარჩელის მიერ გადახდის დროისათვის არსებული კურსით, ანუ მოსარჩელემ შეასრულა 92 000 აშშ დოლარის ვალდებულება. შესაბამისად, იმ შემთხვევაში, როდესაც დადგენილია, რომ მოსარჩელეს უნდა აუნაზღაურდეს

მის მიერ გადახდილი თანხა, ნომინალიზმის პრინციპის გათვალისწინებით, მას უნდა აუნაზღაურდეს 92 000 აშშ დოლარი. მეორე კასატორის მოსაზრებით, მიუხედავად იმისა, რომ სააპელაციო სასამართლომ მიმოიხილა ნომინალიზმის პრინციპი, მან არასწორად განმარტა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის დანაწესები აღნიშნულ პრინციპთან დაკავშირებით, რაც მიუთითებს გადაწყვეტილების კანონის დარღვევით გამოტანის შესახებ, სსსკ-ის 393-ე მუხლის მიზნებისათვის.

90. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ ფულადია ისეთი ვალდებულება, რომლის ობიექტია განსაზღვრული ოდენობის ფულადი თანხის გადახდა. ფულის ფუნქცია როგორც კერძო, ასევე საჯარო სამართლებრივ ურთიერთობებში იდენტურია და თავის თავში მოიცავს ღირებულების/ფასეულობის შეფასების, გადაცემის, დაგროვების უნივერსალურ შესაძლებლობას, აგრეთვე წარმოადგენს ანგარიშსწორების ერთეულს. ფული სამოქალაქო ბრუნვაში გაცვლის საყოველთაო საშუალებაა. სამოქალაქო ბრუნვაში მონაწილე თითოეულ სუბიექტს შეუძლია ფულის გადახდის სანაცვლოდ მიიღოს რამე ქონებრივი სიკეთე, რომელსაც ურთიერთობის სხვა სუბიექტი გადასცემს მას გადახდილი ფულის სანაცვლოდ. საყოველთაო გაცვლის საშუალების ფუნქცია ფულს ენიჭება მისადმი სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეთა ნდობის გამო, რამეთუ სამოქალაქო ბრუნვის თითოეული მონაწილე დარწმუნებულია, რომ მოცემული ფულადი ნიშანი დაუბრკოლებლად მიიღება მეორე პირის მიერ საქონლის გადაცემის სანაცვლოდ, რომ ფულადი ნიშანი მას ანიჭებს მატერიალური სიკეთის თავისუფლად არჩევის შესაძლებლობას. ე.ი. ფულის მსყიდველობითი შესაძლებლობა დამყარებულია მისადმი სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეთა ნდობაზე. ფულადი ნიშნის ღირებულება, ისევე როგორც საქონლის ღირებულება, განისაზღვრება მოთხოვნისა და მიწოდების თანაფარდობით და არასდროს არ წარმოადგენს აბსოლუტურ სიმყარეს.
91. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სსკ-ის 383-ე მუხლის თანახმად, ფულადი ვალდებულება გამოიხატება ეროვნულ ვალუტაში. მხარეებს შეუძლიათ ფულადი ვალდებულება დაადგინონ უცხოურ ვალუტაშიც, თუ კანონით ეს აკრძალული არ არის. ვალუტა არის ამა თუ იმ ქვეყნის ფულადი ერთეული, რომელიც საფუძვლად უდევს ქვეყნის ფულად სისტემას. ფულადი ვალდებულება შეიძლება იყოს როგორც უპროცენტო, ისე პროცენტიანი, რომლის მოცულობაც შესაძლებელია დადგენილი იყოს ხელშეკრულებით (სახელშეკრულებო პროცენტი) ან კანონით (კანონისმიერი პროცენტი). (იხ.დამატებით: ბ.ზოიძე, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი მე-3, მუხლი 383, თბ., 2001, 330; აგრეთვე: Draft Common Frame of Reference – DCFR-ის 1:104-ე პრინციპი. Clive/Schulte_Nölke, Principles, definitions and model rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR), 2009. Jansen/Zimmermann, Was ist und wozu der DCFR NJW, 2009, 3401).
92. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ფულადი ვალდებულების შესრულებასთან დაკავშირებით დიდი მნიშვნელობა აქვს ვალდებულების წარმოშობის მომენტიდან მისი შესრულების მომენტამდე ფულის კურსის

(მსყიდველუნარიანობის) შეცვლას (გაზრდა ან შემცირება). ფულის მსყიდველუნარიანობაში მომხდარი ცვლილება იწვევს თუ არა პარალელურად გადასახდელი ფულადი ნიშნების რაოდენობაში ცვლილებას? მოვალე ვალდებულია ვალი დააბრუნოს ფულადი ნიშნების იმავე რაოდენობით, რომელიც შეესაბამება ვალდებულების წარმოშობის დროს. ფულადი ვალდებულების შესრულების ამ პრინციპს „ნომინალიზმის“ პრინციპი ეწოდება და იგი აღიარებულია ყველა განვითარებული ქვეყნის კანონმდებლობითა და სასამართლო პრაქტიკით.

93. ფულადი ვალდებულება შესრულებულად ითვლება ფულადი ერთეულის ნომინალების ოდენობის დაფარვით და არა ამ უკანასკნელთა მსყიდველუნარიანობის საფუძველზე, რაც, როგორც წესი, დროში ცვალებადი კატეგორიაა. საერთაშორისო ფულადი რეჟიმის შეუფერხებელი ფუნქციონირება ასოცირდება კურსის ცვალებადობის სტაბილურობასთან. ფულის მსყიდველობითუნარიანობის ცვალებადობა არ ცვლის ვალის თანხას, არ წარმოადგენს გადასახდელი თანხის გადაფასების საფუძველს. აღნიშნული ცვლილებების მიუხედავად ფულის მსყიდველობითუნარიანობა ნომინალის მიხედვით განისაზღვრება. ფულის კურსზე საუბრისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული არა ეროვნული ვალუტის მიმართება უცხო ქვეყნის ვალუტასთან, არამედ კონკრეტული ფულის ერთეულის, როგორც საგადამხდელო საშუალების მსყიდველობითუნარიანობა. (იხ. დამატებით: Cambridge Law Journal, the case of mixt monies: confirming nominalism in the common law of monetary obligations, 70(1), March 2011, pp. 144-174. Jansen/Zimmermann, Was ist und wozu der DCFR NJW, 2009, 3401. Eichengreen, International Monetary Arrangements for the 21st Century, Washington, 1994. P.29).
94. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ სსკ-ის 389-ე მუხლის თანახმად, გადახდის ვადის დადგომამდე თუ გაიზარდა ან შემცირდა ფულის ერთეული (კურსი), ან შეიცვალა ვალუტა, მოვალე ვალდებულია გადაიხადოს იმ კურსით, რომელიც შეესაბამება ვალდებულების წარმოშობის დროს. ვალუტის შეცვლისას გადაცვლით ურთიერთობებს საფუძველად უნდა დაედოს ის კურსი, რომელიც ვალუტის შეცვლის დღეს არსებობდა ფულის ამ ერთეულებს შორის. მაშასადამე, სსკ-ის 389-ე მუხლი პირობითად შეიძლება დაყოფილი იქნეს ორ ნაწილად: პირველი შემთხვევად შეიძლება განისაზღვროს ფულის მსყიდველობითუნარიანობის შეცვლა ვალდებულების წარმოშობის დროიდან მისი შესრულების მომენტამდე, ხოლო მეორე შემთხვევად – ვალუტის შეცვლა ანუ ძველი ფულადი ერთეულის ახალი ფულადი ერთეულით შეცვლა.
95. „ნომინალი“ გულისხმობს ფულზე აღნიშნული ფულადი ერთეულის რაოდენობას (10 ლარი, 50 ლარი და ა.შ.). და, ამდენად, ვალიც ამ ერთეულით უნდა დაბრუნდეს. მაშასადამე, ვალდებულების საგანია ფულადი ერთეულის ესა თუ ის რაოდენობა და არა ამ ერთეულთა მსყიდველობითუნარიანობა. „ფულის მსყიდველობითუნარიანი ცვალებადობა არ ცვლის ვალის თანხას და არ წარმოადგენს გადასახდელი თანხის გადაფასების საფუძველს. აღნიშნული ცვლილების მიუხედავად, ფულის მსყიდველობითუნარიანობა ნომინალის

მიხედვით განისაზღვრება“. (**შდრ.სუსგ №ას-217-207-2016, 20 მაისი, 2016**)
ფულადი ვალდებულების სგანს წარმოადგენს ფულადი ნიშნების გარკვეული
ოდენობა, შესაბამისად, ფულის მსყიდველობითუნარიანობის ცვალებადობა არ
ცვლის ვალის თანხას და არ წარმოადგენს გადასახდელი თანხის გადაფასების
საფუძველს. ვალდებულება ნაკისრ თანხაში უნდა დაიფაროს, ვინაიდან
ფულადი ვალდებულების საგანს წარმოადგენს ფულადი ნიშნების გარკვეული
თანხა. (**შდრ. სუსგ №ას-762-730-2016, 16 იანვარი, 2017, სუსგ №ას-347-323-
2010, 19 ივლისი, 2010.**)

96. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ სსკ-ის 389-ე მუხლის ნორმატიული
შინაარსი აწესრიგებს ისეთ სამართალურთიერთობას, როდესაც სახეზეა
ფულადი ვალდებულება, რა დროსაც, ფულადი ვალდებულების ოდენობა
განსაზღვრულია, თუმცა, ვალდებულების წარმოშობის დღიდან
ვალდებულების შესრულების დღემდე ვალუტის კურსი ან ფულის ერთეული
შეიცვალა. ნორმის მიზანი საბაზრო ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობა,
სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობის უზრუნველყოფაა. შესაბამისად, ნორმის
განმარტება, როგორც სიტყვა-სიტყვითი, ასევე ლოგიკური და შინაარსობრივი,
სწორედ აღნიშნული მიზნის გათვალისწინებით უნდა მოხდეს. ნორმის სწორი
ინტერპრეტაციისათვის კი დადგენილ უნდა იქნეს ნორმაში გამოყენებულ
ტერმინთა ზუსტი მნიშვნელობა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული სამართლის
თეორიისა და სასამართლო პრაქტიკის ურთიერთშეუსაბამობა. „ნომინალიზმის
პრინციპის“ მიხედვით, მოვალე ვალდებულია ვალი დააბრუნოს ფულადი
ნიშნების იმავე რაოდენობით (ნომინალით), რომელიც ვალდებულების
წარმოშობის დროს შეესაბამებოდა. კანონმდებლობაში ასახული ეს პრინციპი,
ვალის გადახდისას ყურადღებას უთმობს არა გადასახდელი ნომინალის
მსყიდველობაუნარიანობას, არამედ თავად ნომინალს და ფულადი ნიშნების
რაოდენობას. ნომინალიზმის პრინციპის შესაბამისად, ვალდებულების საგანი
ფულადი ერთეულების რაოდენობაა და არა ფულის მსყიდველობაუნარიანობა.
(**შდრ. სუსგ №ას-130-122-2017, 24 მარტი, 2017.**)

97. განვითარებული ქვეყნების კანონმდებლობაში ნომინალიზმის პრინციპთან
მიმართებით საყურადღებოა, რომ ერთიანი ვალუტის ერთეულის – ევროს
შემოღების შემდეგ, იმ ქვეყნებში, რომლებიც შეუერთდნენ ახალ სავალუტო
სისტემას, სავაჭრო ურთიერთობებში ვალის ვალუტისა და გადახდის ვალუტის
განსაზღვრის პრობლემამ დაკარგა თავისი პრაქტიკული მნიშვნელობა, რადგან
ასეთ ვალდებულებებში ვალის ვალუტა და გადახდის ვალუტა ერთმანეთს
ემთხვევა. ამასთან, ჯერ კიდევ მრავალ ქვეყანას გააჩნია განსხვავებული
ფულადი სისტემები, რომელთა ფულადი ერთეულების სახელწოდებაც
ერთმანეთს არ ემთხვევა. ამიტომაც დევალვაციის ან რევალვაციის შემთხვევაში
მნიშვნელოვანია იმის განსაზღვრა, თუ რომელი ქვეყნის ვალუტა წარმოადგენს
ვალის ვალუტას და რომელი ქვეყნის კი – გადახდის ვალუტას, რადგან
ნომინალიზმის პრინციპი გამოიყენება სწორედ ვალის ვალუტის მიმართ, ხოლო
გადახდის ვალუტის ღირებულების შეცვლა კი არანაირ გავლენას არ ახდენს
ვალდებულების ეკონომიკურ შინაარსზე. თუკი ფულადი ვალდებულება

განსაზღვრულია უცხოურ ვალუტაში, მოვალეს უფლება აქვს გადაიხადოს იმ ქვეყნის ვალუტით, სადაც ხდება გადახდა, თუ მხარეები ამაზე სპეციალურად არიან შეთანხმებულნი (გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 244-ე პარაგრაფის 1-ლი აბზაცი; შვეიცარიის ვალდებულებითი კანონის 84-ე მუხლი, ინგლისის და აშშ-ის სასამართლო პრაქტიკა), გადახდის დღისათვის არსებული კურსის მიხედვით. მნიშვნელოვანია, რომ ვალუტის სტაბილურობის შესანარჩუნებლად და გაუფასურების თავიდან ასაცალიებლად შესაძლებელია თვითონ სახელმწიფოს შორის არსებობდეს ხელშეკრულება. ასეთი ტიპის ხელშეკრულებები გვხვდება ევროკავშირის წევრ რიგ ქვეყნებს შორის ევროს ვალუტის გასამყარებლად. საერთაშორისო სავალუტო ფონდი ცდილობს იყოს გარანტი ვალდებულებების შესრულების, რათა უზრუნველყოფილი იქნას საერთაშორისო მონეტარული სისტემის სტაბილურობა.

98. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ როგორც ეროვნულ, ისე უცხოურ ვალუტაში გამოხატულ ფულად ვალდებულებებში, ფული ასრულებს გადახდის საშუალების ფუნქციას. საერთაშორისო სავაჭრო და საბანკო პრაქტიკაში ვალუტა ზოგჯერ განიხილება არა გადახდის საშუალება, არამედ, როგორც გვაროვნული ნიშნით განსაზღვრული ნივთი, რომლის შეძენაც შეიძლება. ასეთი ურთიერთობების საფუძველს წარმოადგენს ვალუტის გადაცვლითი გარიგებები. **ამიტომაც საჭიროა ერთმანეთისგან ფულადი ვალდებულებებისა და ვალუტის გადაცვლითი გარიგებების განსხვავება, რამეთუ ფულადი ვალდებულებებისაგან განსხვავებით, ვალუტის გაცვლითი გარიგებების მიმართ ნომინალიზმის პრინციპი არ გამოიყენება.** „ნომინალიზმის პრინციპის“ დამდგენი ნორმების დისპოზიციური ხასიათი, შესაძლებლობას აძლევს მხარეებს გამოიყენონ სამოქალაქო და სავაჭრო ბრუნვის მიერ შემუშავებული სამართლებრივი დაცვის საშუალებები, რომლებიც მიმართულია ვალუტის გაუფასურებისგან დასაცავად. სამართლებრივი დაცვის საშუალებების გამოყენება სასამართლოს მიერ ხდება მხარეთა წინასწარი შეთანხმების შემთხვევაში (დამცავი დათქმები);
99. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ „ნომინალიზმის პრინციპი“ შეიძლება ჩაითვალოს სამოქალაქო ბრუნვაში საჯარო წესრიგის გამოხატულებად. „ნომინალიზმის პრინციპიდან“ გამომდინარე 1 ლარი უდრის 1 ლარს ნებისმიერ ვითარებაში, მიუხედავად იმისა, ხდება ფულის მსყიდველობითუნარიანობის გაზრდა თუ შემცირება. თუკი მხარეები ითვალისწინებენ ფულის კურსის შესაძლო ცვლილებებს, მათ შეუძლიათ სხვადასხვა დათქმით თავი დაიზღვიონ უარყოფითი შედეგებისაგან. თუ ამას არ ექნება ადგილი, ნომინალიზმი სამართლის ობიექტური ნებით, სავარაუდო პირობა იქნება და, შესაბამისად, მხარეებიც თავიანთ თავზე აიღებენ მისგან მოსალოდნელი უარყოფითი შედეგების რისკსაც: ვალის გადახდის მომენტში, თუკი გაზრდილია ფულის მსყიდველობითუნარიანობა, ეს კრედიტორის სასარგებლოდ მეტყველებს და მოვალეს არავითარი უფლება არა აქვს ვალის დაბრუნებისას თავის სასარგებლოდ დაეყრდნოს ამ გარემოებას. თუ ვალის გადახდის მომენტში

შემცირებულია ფულის მსყიდველობითუნარიანობა, მაშინ ამ რისკის მატარებელი ავტომატურად ხდება კრედიტორი და მასაც არა აქვს უფლება ეს გარემოება გამოიყენოს მოვალის საწინააღმდეგოდ. „ნომინალიზმის პრინციპის“ არსი სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ ვალდებული პირი კრედიტორს ფულად ნიშნებს იმავე რაოდენობით უბრუნებს, რაც ვალდებულების წარმოშობის დროს შეესაბამება. ამ დროს ფულის მსყიდველობათუნარიანობა მხედველობაში არ მიიღება.

100. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ პრაქტიკული მნიშვნელობის საკითხია, გამოიყენება თუ არა „ნომინალიზმის პრინციპი“ შეცვლილი გარემოებების გამო ხელშეკრულების მისადაგებასთან მიმართებით. სსკ-ის 389-ე (ფულადი ვალდებულების გადახდა ფულადი ერთეულის კურსის ცვლილებისას) და სსკ-ის 398-ე მუხლების (ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი) ურთიერთმიმართების დროს გაუმართლებელია სსკ-ის 389-ე მუხლის უპირატესობის აღიარება. ამ საკითხზე მსჯელობისას აუცილებელია ცალკეული შემთხვევის გათვალისწინებით შეფასდეს, რამდენად და რა შემთხვევაში უნდა ჩაითვალოს ფულის ერთეულის ან ფულის კურსის ცვლილება იმგვარ ცვლილებად, რომელიც ხელშეკრულების არსზე არსებით ზეგავლენას ახდენს. კერძოდ, მხარეთათვის აღნიშნული ცვლილება რამდენადაა ისეთი გარემოება, რომლის გათვალისწინების შემთხვევაში ისინი ან ერთ-ერთი მათგანი აღნიშნულ ხელშეკრულებას არ ან სხვა პირობებით დადებდა. რამდენად იყო მხარეების მიერ აღნიშნული გარემოების ცვლილება წინასწარ განჭვრეტადი. ამასთან, გარემოებათა ცვლილება უნდა იყოს აშკარა და მძიმე შედეგებს იწვევდეს მოვალისათვის. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების შესრულების შეუძლებლობა, მოვალისათვის პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლების საფუძველი შეიძლება გახდეს მხოლოდ კანონით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში. (იხ.დამატებით: გ.ვაშაკიძე, სამოქალაქო კოდექსის გართულებულ ვალდებულებათა სისტემა, თბ., 2010, გვ. 96.)

101. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ სსკ-ის 389-ე მუხლის დანაწესი სსკ-ის 398-ე მუხლთან მიმართებით, ძირითადად უნდა ჩაითვალოს საგამონაკლისო ნორმად, ვინაიდან იგი აწესრიგებს უშუალოდ ფულის ერთეულის (კურსის) შეცვლის შემთხვევაში განსხვავებულ სამართლებრივ შედეგებს. სსკ-ის 398-ე მუხლის გამოყენების უმნიშვნელოვანესი წინაპირობა კი ხელშეკრულების დადების შემდეგ გარემოებათა ისეთი აშკარა ცვლილებაა, რომელთა გათვალისწინების შემთხვევაში შეუძლებელია სავარაუდო იყოს ხელშეკრულების დადებისადმი მხარეების (ან ერთ-ერთი მათგანის) დაინტერესება. გარემოების ცვლილება იმდენად უნდა ამძიმებდეს ერთ-ერთი მხარის მდგომარეობას, რომ მისგან ხელშეკრულების უპირობო შესრულების მოთხოვნა არათანაზომიერად უნდა ხელყოფდეს მის ინტერესებს. შესაბამისად, თუ განხილული წინაპირობები სახეზეა ფულის ერთეულის, მისი კურსისა თუ ვალუტის ცვლილების სახით, ასეთ შემთხვევაში, სსკ-ის 398-ე მუხლის დანაწესს შესაბამისი სამართლებრივი შედეგებით, უპირატესობა უნდა

მიენიჭოს ნომინალიზმის პრინციპთან მიმართებით, რათა დაცულ იქნეს ორივე ნორმის მიზანი. ფულის კურსის ნორმალური ცვლილება არ ხვდება ამ ნორმის მოქმედების სფეროში და იგი მხარეთა რისკის სფეროს მიეკუთვნება.

102. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ფულის მსყიდველობითუნარიანობის შეცვლისაგან განსხვავდება ისეთი შემთხვევები, როდესაც ხდება ვალუტის შეცვლა, ანუ ძველი ფულადი ერთეული იცვლება ახალი ფულადი ერთეულით (მაგალითად, კუპონი შეიცვალა ლარით). ამ შემთხვევაში საინტერესოა, თუ რა კურსით არის ვალდებული გადაიხადოს მოვალემ ვალი? ფულის ნიშნების შეცვლისას გადაცვლით ურთიერთობებს საფუძვლად უნდა დაედოს საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დადგენილი ის კურსი, რომელიც ვალუტის შეცვლის დღეს არსებობდა ფულის ამ ერთეულებს შორის.
103. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 389-ე მუხლით გათვალისწინებული „ნომინალიზმის პრინციპი“ მნიშვნელოვანი დისკომფორტის შემქმნელია ვალდებულებით სამართლებრივი ურთიერთობაში მონაწილე მხარეებისთვის. თუმცა არსებობს ბერკეტი ფულის მსყიდველობითუნარიანობის შეცვლის შედეგად წარმოქმნილი ზიანის თავიდან ასაცილებლად, კერძოდ, თუ მხარეები სახელშეკრულებო დათქმით გაითვალისწინებენ ფულის კურსის (მსყიდველობითუნარიანობის) შესაძლო ცვლილებებს, ისინი შესძლებენ თავიდან აიცილონ ამ გარემოების შედეგად წარმოშობილი უსიამოვნება. შესაბამისად, ხელშეკრულებაში გაკეთებული სხვადასხვა სახის დათქმები წარმოადგენს ერთგვარ დაზღვევის საშუალებას უარყოფითი შედეგების რისკისაგან, ხოლო ასეთი დათქმების გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში, თავისთავად იმოქმედებს „ნომინალიზმის პრინციპი“. „ნომინალიზმის პრინციპი“ შეიძლება შეფასდეს, როგორც ეკონომიკური გაგებით ფულის გადაფასების დაუშვებლობის წესის ნორმატიული საფუძველი. ეკონომიკური ფაქტორებით განპირობებული რყევები არ ცვლის ფულის ფუნქციურ დანიშნულებასა და ნომინალურ ღირებულებაში დაფიქსირებული ვალდებულების მოცულობას.
104. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სსკ-ის 389-ე მუხლის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა ადგილი აქვს დენომინაციას, ანუ ფულის ერთეულის (კურსის) გაზრდას ან შემცირებას. ასევე, ვალუტის შეცვლას და ეროვნული ვალუტის ჰიპერინფლაციას. ვინაიდან, ქართული ეროვნული ვალუტის – ლარის მიმართ ზემოთმითითებულ პროცესებს არ ჰქონია ადგილი, ფულადი ვალდებულებების შესრულების დროს დაუშვებელია სსკ-ის 389-ე მუხლის გამოყენება. ამ მუხლის გამოყენება დაუშვებელია ასევე, ფულის კურსის ნორმალური გაუარესების დროსაც, რადგანაც აღნიშნული პროცესი ყველა ქვეყანაში აღინიშნება. შესაბამისად, ნორმის ფუნქციური დანიშნულება მდგომარეობს შემდეგში: იგი გამოიყენება მაშინ, როდესაც სახელმწიფო ფულის ნომინალს ცვლის ან კიდევ მაშინ, როდესაც ადგილი აქვს ჰიპერინფლაციას (ძალიან მაღალი ინფლაცია, რომელიც ხშირად განისაზღვრება, როგორც ინფლაცია, რომლის ყოველთვიური დონე, დროის ხანგრძლივი მონაკვეთის განმავლობაში აღემატება 50 პროცენტს. თუ

სახელმწიფოს მიერ ნომინალის შეცვლას ან ჰიპერინფლაციას არ ექნება ადგილი, 389-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია (იხ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარის ელექტრონული ვერსია: <http://www.gccc.ge>).

105. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ საქართველოში ერთადერთი საგადამხდელო საშუალებაა ეროვნული ვალუტა - ლარი. საზღვარგარეთის ქვეყნების ფულადი ნიშნები (დოლარი, ევრო, ფრანკი და ა.შ.), არ ასრულებს საქართველოში მიმოქცევის საყოველთაო საშუალების ფუნქციას და არ წარმოადგენს საგადამხდელო საშუალებას. თუმცა კი საქართველოსს სამოქალაქო კოდექსი ხელშეკრულების მხარეებს შესაძლებლობას აძლევს ფულადი ვალდებულება დაადგინონ უცხოურ ვალუტაშიც. ასეთ შემთხვევაში უცხოური ვალუტა იქნება ვალის ვალუტა, ხოლო ეროვნული ვალუტა - ლარი, კი იქნება გადახდის ვალუტა.
106. საგულისხმოა, რომ განსახილველ შემთხვევაში ნასყიდობის ხელშეკრულებით ნასყიდობის საგნის ფასი განისაზღვრა უცხოურ ვალუტაში - 92000 ამერიკული დოლარი (იხ.ტ.1.ს.ფ.40), ხოლო თანხის გადახდა გამყიდველი კომპანიისათვის განხორციელდა ეროვნულ ვალუტაში 152, 214.00 ლარის ოდენობით (იხ.ტ.1., ს.ფ.45) რაც საკასაციო პალატის მოსაზრებით, სსკ-ის 383-ე მუხლის შესაბამისად, დასაშვებია მხარეთა სურვილისა და შეთანხმების შემთხვევაში.
107. მოსარჩელე (მეორე კასატორი) სადავოდ მიიჩნევს ჩარიცხული ფულის ერთეულის (ლარი) გაცვლითი კურსის შესაბამისობას უცხოურ ვალუტასთან (ამერიკული დოლარი). შესაბამისად, დავის გადაწყვეტის საკვანძო საკითხი იმაში მდგომარეობს, შეესაბამებოდა თუ არა გამყიდველისათვის მოვალის ნაცვლად, მესამე პირის მიერ გადახდილი ფულის ერთეულის (ლარი) ოდენობა გადახდის მომენტისათვის (2009 წლის 22-23 აპრილი) არსებულ გაცვლით კურსს 92000 ამერიკულ დოლართან მიმართებით.
108. საკითხის ამგვარი დასმა განპირობებულია არა ვალდებულების შესრულების მარეგულირებელი ერთ-ერთი ნორმის – სსკ-ის 389-ე მუხლის დანაწესით, როგორც ამაზე მიუთითებს კასატორი და დავის არასწორ სამართლებრივ შეფასებას ნორმის არასწორ განმარტებას უკავშირებს (იხ., საკასაციო საჩივარი), არამედ, გამყიდველსა და მყიდველს (მოპასუხე) შორის დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულების პირობებით (იხ. ნასყიდობის ხელშეკრულების პ.2. ტ.1.ს.ფ. 40), რომელსაც უპირატესი მნიშვნელობა ენიჭება ვალდებულების შესრულების მომწესრიგებელ ზოგად ნორმებთან მიმართებით, ვინაიდან **ხელშეკრულება მხარეთა თავისუფალი ნების გამოვლენით მიღწეულ შეთანხმებას წარმოადგენს და მას ურთიერთობის სამართლებრივ მოწესრიგებაში უპირატესი ძალა გააჩნია** [სსკ-ის 319-ე, 383-ე, 427-ე, მუხლები]. ანუ ნასყიდობის ხელშეკრულების მიხედვით ფასი განისაზღვრა ამერიკული დოლარით (იხ. წინამდებარე განჩინების პ:3), ხოლო ვალდებულება შესრულდა - თანხა გადახდილი იქნა ლარში. შესაბამისად, სამართლებრივად მნიშვნელოვანია, რომ ვალდებულების შეწყვეტილად აღიარებისათვის გასარკვევია მესამე პირის მიერ მოვალის ნაცვლად კრედიტორისათვის

(გამყიდველისათვის) გადახდილი 152, 214.00 ლარი გადახდის მომენტიდან შეესაბამებოდა თუ არა ნასყიდობის ხელშეკრულებაში მითითებული უცხოური ვალუტის (ამერიკული დოლარი) გაცვლით კურსს. ამ მსჯელობიდან გამომდინარე, მოცემულ საქმეზე სსკ-ის 389-ე მუხლის გამოყენება რელევანტური არ არის, რადგან სსკ-ის 389-ე მუხლის ნორმატიული შინაარსი აწესრიგებს ისეთ სამართალურთიერთობას, როდესაც სახეზეა ფულადი ვალდებულება, რა დროსაც, ფულადი ვალდებულების ოდენობა განსაზღვრულია, თუმცა, ვალდებულების წარმოშობის დღიდან ვალდებულების შესრულების დღემდე ვალუტის კურსი ან ფულის ერთეული შეიცვალა. ნორმის მიზანი საბაზრო ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობა, სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობის უზრუნველყოფაა. შესაბამისად, ნორმის განმარტება, როგორც სიტყვა-სიტყვითი, ასევე ლოგიკური და შინაარსობრივი თვალსაზრისით, სწორედ აღნიშნული მიზნის გათვალისწინებით უნდა მოხდეს. ნორმის სწორი ინტერპრეტაციისათვის კი დადგენილ უნდა იქნეს ნორმაში გამოყენებულ ტერმინთა ზუსტი მნიშვნელობა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული სამართლის თეორიისა და სასამართლო პრაქტიკის ურთიერთშეუსაბამობა.

109. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ **ხელშეკრულებათა** განმარტების თავისებურება განპირობებულია ურთიერთობათა ორმხრივი (მრავალმხრივი) ხასიათით, დისპოზიციური ნორმების გამოყენებით, სავაჭრო და საქმიანი ჩვეულებებითა და ტრადიციებით, მხარეთა შორის არსებულ ურთიერთობაში ჩამოყალიბებული პრაქტიკით, იმპერატიული ნორმების მოთხოვნათა გათვალისწინების აუცილებლობით და ა.შ.
110. ხელშეკრულება არის მხარეთა მიერ მიღწეული კონსენსუსის შედეგი, რომელიც, სამართლებრივი თვალსაზრისით, იწვევს მხარეთა მიმართ უფლებებისა და ვალდებულებების წარმოშობას მათივე ნების საფუძველზე. ხელშეკრულების არსებობისათვის აუცილებელია ორი ან მეტი ნების თანხვედრა, რაც იწვევს მხარეთა საერთო ნების დადგენის აუცილებლობას. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ხელშეკრულების განმარტების არსი მხარეთა მიერ გამოვლენილი საერთო ნების ნამდვილი შინაარსი, ხელშეკრულების რეალური მიზნის დადგენაში მდგომარეობს. სასამართლო მხარეთა ნამდვილ ნებას ადგენს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ განმარტების პროცესში წარმოიშობა ხელშეკრულების ტექსტში გადმოცემულ დებულებათა შორის წინააღმდეგობა ან შეუსაბამობა.
111. ყველა იმ გარიგებაში, რომლებშიც ნების გამოვლენის ნამდვილობა დამოკიდებულია მეორე მხარის მიერ ამ ნების მიღებაზე, არცთუ იშვიათად იბადება კითხვა, სწორად გაიგო თუ არა მეორე მხარემ ის, რისი თქმაც ნების გამოვლენ პირს სურდა. თუ მხედველობაში მივიღებთ იმას, რომ გარიგებათა აბსოლუტურ უმრავლესობაში ორი მხარე – ნების გამოვლენი და ნების მიმღები – მონაწილეობს, აშკარა გახდება, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს გამოვლენილი ნების სწორად გაგებას მეორე მხარის მიერ. მრავალი გარემოებით შეიძლება იყოს გამოწვეული, რომ ის, რაც იგულისხმა ნების

გამომვლენმა, სხვაგვარად გაიგო მისმა მიმღებმა. აქედან წარმოიშობა გამოვლენილ ნებათა კონფლიქტი, რომელიც საჭიროებს სწორად გადაწყვეტას. ამ კონფლიქტის გადაწყვეტის სამართლებრივ საშუალებას წარმოადგენს ნების გამოვლენის განმარტება.

112. სსკ-ის 52-ე მუხლის თანახმად, ნების გამოვლენის განმარტებისას ნება უნდა დადგინდეს გონივრული განსჯის შედეგად, და არა მარტოოდენ გამოთქმის სიტყვასიტყვითი აზრიდან. ცხადია, რომ ეს „გონივრული განსჯა“ უნდა ემყარებოდეს გარკვეულ კრიტერიუმებს, კერძოდ, ნების გამოვლენის განმარტება უნდა განხორციელდეს ნების მიმღების შემეცნების (გაგების) შესაძლებლობათა გათვალისწინებით. ამგვარი განმარტების დროს გათვალისწინებული უნდა იქნეს ყველა ხელშესახები გარემოება, რომელიც ამ შემთხვევას ახასიათებს.
113. ხელშეკრულების განმარტების საჭიროებას ადგილი აქვს იმ შემთხვევაში, როცა სახეზეა ხელშეკრულება, რომლის გამონათქვამებიც ბუნდოვანი, ორაზროვანი ან ურთიერთგამომრიცხავია, აგრეთვე როცა მისი გამონათქვამები შესწორებასა და შევსებას მოითხოვენ. ხელშეკრულების განმარტების დროს სასამართლო ორ მნიშვნელოვან საკითხს წყვეტს: სასამართლოს ევალება მხარეთა მიერ ხელშეკრულებაში გაკეთებული გამონათქვამების დაზუსტება, ხოლო მეორეს მხრივ, სასამართლო თავისი გადაწყვეტილებით ხელშეკრულებაში ღიად დარჩენილი ადგილების ე.წ. ხარვეზების შევსებას ახორციელებს.
114. საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ საკანონმდებლო მოწესრიგებას საფუძვლად უდევს კონკრეტული სოციალური პროცესების მართვის სამართლებრივ-პოლიტიკური მოდელი ანუ, როდესაც კანონმდებელი განსაზღვრულ ქცევას სავალდებულოდ ადგენს, ამით მას სურს განსაზღვრული მიზნების მიღწევა. ასეთ შემთხვევაში კანონმდებელს მინიჭებული აქვს უფლებამოსილებები ერთის მხრივ, დასახული მიზნის მიღწევასთან, ხოლო მეორეს მხრივ, ამ მიზნის მისაღწევად გამოსაყენებელი სამართლებრივი საშუალებების მიზანშეწონილობასთან დაკავშირებით. კანონის ინტერპრეტაცია უნდა ემსახურებოდეს ამ კანონის მიზანს. კანონის ცალკეული დებულებები გააზრებული უნდა იქნას სხვადასხვა დებულებათა ურთიერთდამოკიდებულებაში.
115. კანონის ინტერპრეტაცია მთლიანობაში წარმოადგენს არგუმენტების შერჩევისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესს, რომელიც ხშირად სხვადასხვა, ერთმანეთთან კონკურენციაში მყოფ მიზნებზე არის ორიენტირებული. სამართლებრივი გადაწყვეტილებები დამოკიდებულია კონკრეტულ სიტუაციებზე, რადგან განსხვავებულ, თუნდაც ტიპიურ სიტუაციებში, მიზნები და მათთან დაკავშირებული ინტერესები სხვადასხვა მოცულობითა და კონსტელაციაში გარკვეულ როლს თამაშობენ.
116. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ სამართლიანობის მიღწევის გარდა, სამართლის ამოცანაა, უზრუნველყოს სამართლებრივი უსაფრთხოება და ინტერესთა ოპტიმალური და მიზანშეწონილი დაკმაყოფილება. ყოველივე ეს

მიზანი გათვალისწინებულ უნდა იქნას კანონის ინტერპრეტაციისა და განვრცობის პროცესში. სამართლის ფუნქცია, რომ პრობლემები სამართლიანად გადაწყვიტოს, არა მხოლოდ ინტერპრეტაციის გზით ხორციელდება, არამედ, ამავე დროს, წარმოადგენს კანონის განვრცობის საჭიროების შემოწმებას.

117. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ კანონის ინტერპრეტაციის მიზნის მისაღწევად ანუ კანონის აზრის გასაგებად, გამოიყენება განმარტების გრამატიკული, ლოგიკური, ისტორიული და სისტემური ხერხები. „გრამატიკული“ ინტერპრეტაციის მიზანია, დაადგინოს, ენობრივი თვალსაზრისით, რა მნიშვნელობით იხმარება კანონის სიტყვები ამ ენის მატარებელთა საზოგადოებაში და რა მნიშვნელობით იყენებს მათ კანონმდებელი. (რაინჰოლდ ციპელიუსი, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, 10-ე გადამუშავებული გამოცემა, GIZ 2009, 53)
118. საკასაციო პალატა მიუთითებს, რომ კანონის ინტერპრეტაცია სამართლიან მოწესრიგებასა და ოპტიმალურ დაკმაყოფილებას უნდა იწვევდეს. კანონის ინტერპრეტაცია არ ნიშნავს მხოლოდ სიტყვების მიღმა მდგომი აზრის ახსნას, არამედ იგი ნიშნავს სხვადასხვა მნიშვნელობებიდან ყველაზე სწორი და გადამწყვეტი მნიშვნელობის შერჩევას. „ინტერპრეტაციას აქვს მსჯელობითი ხასიათი, როდესაც არგუმენტებისა და კონტრარგუმენტების წარმოდგენა ხდება, რომელთაგან უკეთეს მოტივაციას უპირატესი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს. (რაინჰოლდ ციპელიუსი, იურიდიული მეთოდების მოძღვრება, 10-ე გადამუშავებული გამოცემა, GIZ 2009, 59). გარდა ამისა, კანონის ინტერპრეტაცია უნდა იცავდეს „სამართლის ერთიანობის“ პრინციპს, ე.ი. ინტერპრეტაციის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილება არ უნდა მოდიოდეს წინააღმდეგობაში სამართლის სხვა ნორმებთან. სამართლის ნორმა ისე უნდა იქნეს ინტერპრეტირებული, რომ იგი ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეშე ლოგიკურად თავსებადი იყოს უფრო მაღალი ან იგივე რანგის ნორმათა კონტექსტში.
119. საკასაციო პალატა ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ **„ნომინალიზმის პრინციპი“ მიესადაგება მხოლოდ გადახდის ვალუტის მსყიდველობითუნარიანობის შეცვლას და დაუშვებელია ამ პრინციპის გამოყენების საკითხის დასმა მაშინ, როდესაც საუბარია ეროვნული ვალუტის უცხო ქვეყნის ვალუტის კურსთან ცვალებადობის შედეგად წარმოშობილ ზიანზე.** ვალის ვალუტისა და გადახდის ვალუტის კურსებს შორის გადაანგარიშების ვალდებულება კი, მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება წარმოიშვას, თუ ვადამოსული ვალდებულების წარმოშობის დღე და ვალდებულების ფაქტობრივად შესრულების დღე ერთმანეთს არ ემთხვევა, ანუ როდესაც, ადგილი აქვს ვადაგადაცილებას. ასეთ შემთხვევაში, კონტრაგენტს კურსთაშორის სხვაობის სახით, ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება აქვს. კონტრაგენტისათვის მიყენებული ზიანი იმ დანაკლისში გამოიხატება, რაც მან ვალდებულების წარმოშობის დროიდან, ანუ იმ დღიდან, როდესაც ვალდებულება უნდა შესრულებულიყო, ფაქტობრივ შესრულებამდე, ფულის ერთეულის (კურსის) მისთვის საუარესო ცვლილებით განიცადა. ასეთ

შემთხვევაში, კურსთაშორის სხვაობა, როგორც ფაქტობრივად დამდგარი ზიანის ანაზღაურებას ექვემდებარება [სსკ-ის 408-ე მუხლი].

120. საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მოსარჩელეს (მეორე კასატორი) სსსკ-ის 102-ე მუხლის მოთხოვნათა დაცვით არ წარმოუდგენია ეროვნული ბანკიდან ან სხვა კომერციული ბანკიდან მტკიცებულება, თუ როგორი იყო ნასყიდობის ფასის გადახდის დღისათვის (2009 წლის 22-23 აპრილი) ეროვნული ვალუტის კურსი ამერიკულ დოლართან მიმართებით. მან წარმოადგინა მხოლოდ 2013 წლის 19 მარტს გამყიდველი კომპანიის მიერ გაცემული ცნობა, რომლითაც დასტურდება, რომ მოსარჩელე კასატორმა, მოპასუხე კასატორის (მყიდველი) ნაცვლად, გამყიდველს გადაუხადა ავტომანქანის ნასყიდობის საფასურის სახით 152 214.00 ლარი. (იხ. ს.ფ 45, ტ. 1.) არც ამ ცნობაში არ არის მითითებული, რომ ეს თანხა გადახდის მომენტისათვის შეადგენდა 92000 აშშ დოლარს. მტკიცების ტვირთი – ესაა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში საქმის სწორედ გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტების დამტკიცების მოვალეობის დაკისრება მხარეებზე, რომლის შესრულება უზრუნველყოფილია მატერიალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით არახელსაყრელი გადაწყვეტილების გამოტანით იმ მხარის მიმართ, რომელმაც ეს მოვალეობა არ (ვერ) შეასრულა. მხარეთა მტკიცებითი საქმიანობის საბოლოო მიზანი – ესაა სასამართლოს დარწმუნება საქმის სწორად გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებების არსებობაში. სასამართლოს დაურწმუნებლობა კი, მხარისათვის არახელსაყრელ შედეგს იწვევს.
121. შესაბამისად, მეორე კასატორის (მოსარჩელე) საკასაციო საჩივარი არ უნდა დაკმაყოფილდეს უსაფუძვლობის გამო.
122. განსახილველ შემთხვევაში საკასაციო პალატას დადგენილად მიაჩნია, რომ მოსარჩელემ ნასყიდობის ღირებულების ანგარიშში გამყიდველის სალაროში მყიდველის (მოპასუხე) ნაცვლად შეიტანა 152 214.00 ლარი. სარჩელი აღძრულია არა ხელშეკრულების მონაწილე მხარის, არამედ, იმ მესამე პირის მიერ, რომელიც მიუთითებს რა მოპასუხის ნაცვლად ვალდებულების შესრულებაზე და მოითხოვს ამ უკანასკნელის უსაფუძვლო გამდიდრების გათვალისწინებით, მისთვის მოსარჩელის სასარგებლოდ თანხის დაკისრებას.
123. იმის გათვალისწინებით, რომ საკასაციო პალატას დადასტურებულად მიაჩნია მოსარჩელის მიერ 2008 წლის 18 დეკემბერს მოპასუხესა (მყიდველი) და გამყიდველ კომპანიას შორის დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოპასუხის ვალდებულების შესრულების ფაქტი, რაც კრედიტორის – გამყიდველის სასარგებლოდ 152 214.00 ლარის გადახდაში გამოიხატა, ანუ მოპასუხის ნაცვლად სახელშეკრულებო ვალდებულება მესამე პირის - მოსარჩელის მიერ სწორედ აღნიშნული თანხის გადახდით შესრულდა, საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ მოპასუხის უსაფუძვლო გამდიდრების ფაქტის დადასტურების პირობებში, მას მოსარჩელის სასარგებლოდ იმ ოდენობის ფულადი თანხის გადახდა უნდა დაეკისროს, რა ოდენობითაც მოპასუხის სახელშეკრულებო ვალდებულება შესრულდა მეორე კასატორის, როგორც სსკ-ის 371-ე მუხლით გათვალისწინებული, მესამე პირის მიერ.

აღნიშნულის გათვალისწინებით, საკასაციო პალატას მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება არსებითად სწორია, მიუხედავად იმისა, რომ გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილი არ შეიცავს შესაბამის დასაბუთებას, შესაბამისად, სსსკ-ის 410-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, არ არსებობს გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების სამართლებრივი საფუძველი.

სარეზოლუციო ნაწილი:

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 408-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, 410-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტით და

და ა დ გ ი ნ ა:

1. ლ----- ღ----ას საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს.
2. ი----- გ-----ის საკასაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდეს.
3. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 08 მაისის განჩინება დარჩეს უცვლელად.
4. კასატორთა მიერ გადახდილი სახელმწიფო ბაჟები დარჩეს სახელმწიფო ბიუჯეტში.
5. საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ზ. ძლიერიშვილი

მოსამართლეები:

ბ. ალავიძე

ე. გასიტაშვილი